

Academia Bârlădeană

Nr. 14
trim. I
2004

Revistă editată de Societatea
literar - culturală
“Academia Bârlădeană”

Bustul poetului Alexandru Vlahuță,
primul Președinte de onoare al
Academiei Bârlădene, amplasat în
Grădina Publică din Bârlad
(sculptor Ioan Dimitriu-Bârlad)

Al. Macedonski

(14 martie 1854 - 24 noiembrie 1920)

În martie anul acesta se împlinesc 150 de ani de la nașterea lui Alexandru Macedonski.

Poetul, promotor al simbolismului, un original în epoca lui, i-a debutat - printre alții - pe Tudor Arghezi, George Bacovia, Ion Barbu.

Unul dintre discipolii săi, George Bacovia, i-a dedicat două medalioane pe care le reproducem, împreună cu desenul, din volumul apărut sub egida Academiei Române în Editura "Univers Enciclopedic", colecția „Opere fundamentale”, ediție alcătuită de Mircea Coloșenco, 2001, pp.432-434.

Redacția

„Trebuie să scriu ceva despre acest poet al epocii care a fost când uitat, când recunoscut cu cea mai deosebită glorie.

Sunt câțiva ani de când poetul Macedonski nu mai este printre noi; moartea, cu care se complăcea în unele versuri de ale sale, l-a condus spre repaus.

Curentul literar, așa-zis decadent, pe care îl formula în revistele sale periodice: *Literatorul*, *Forța morală* și altele, m-a făcut

să-l cunosc de aproape.

Nu voi uita cele câteva ore de sâmbătă seara, ascultând, în salonul său literar, pasagii din romanul *Thalassa*, o întreagă operă a simțurilor la care maestrul lucrase încă din tinerețe.

Poeți, pictori, ziariști formau mediul său obișnuit, astfel că își apropia o cultură artistică serioasă, cu care a luptat la formarea unei poezii sociale agreabilă.

Printre admiratorii săi întâlneam pe atunci pe Mircea Demetriade, Ștefan Petică, Caion - literatori destul de apreciați și astăzi de publicul cetitor, și care și ei au murit cu câțiva ani mai înainte.

Se poate crede că nefericitul poet Eminescu sau Al.Macedonski ar fi influențat asupra poeziei române cu talentul lor și că trebuie să mai asistăm pentru a ni se proba aceasta, de către unii dintre discipoli?

Posibil că nu se mai discută!

Dacă trebuie să-mi amintesc de acest poet, care a murit prin anul 1920, este fiindcă am citit operele sale, și nu cred că vor pieri vreodată.”

Desen de G.Bacovia, datat 1946

Cu cât indiferentism mă gândesc la acel poet care a trecut în lumea celor cinstiți...

Orizonturi noi, seria anterioară, a avut deosebita ocazie să publice pentru întâia oară părți din prefața romanului său: *Marea epopee*, al cărui erau, *Thalassa*, a putut să se ridice la o cugetare filosofică, anume că: amorul este și el o normă a naturii.

Contemplativ, Macedonski, considerat de unii critici mai mult ca un poet al formei, din resemnările sale se ridică însă cu un fond de poezie socială în care ne arată nedreptățile politice ale vremii noastre.

„Am fost musca - scrie către un prieten - pe care paianjenul românesc a făcut-o să zbârne de mai bine de treizeci de ani pe Parnasul literelor, și sunt zile când n-am o țigară pentru a clădi un palat fermecat.”

Sau:

Nu, de lume nici o vorbă, și de glorie - nici una.

Totuși, Macedonski a fost un om fericit; discipolii săi i-au dus faima talentului peste hotare, el însuși poet cu orizonturi de inspirație largi; fiind *cineva* în presă, făcu să înlăture vâlul prea mohorât al poeziei eminesciene.

Orizonturi noi vor deschide operele sale pentru cititorii întârziați întru cultul frumosului, sau pentru noua generație de la care se așteaptă un mai mult progres social.

Erori judiciare, erori medicale poate se vor mai împuțina atunci, și acești poeți nebuni, sau inventivi, nu vor mai fi plimbați prin sanatorii ca simple obiecte de curiozitate; operele lor, fiind editate la timp, le-ar produce satisfacția muncii oneste de gânditori.

Macedonski, un poet al frumosului, pe de alta, prozator de toate zilele...

Cum trec anii... mormântul său va fi oftând:

Nu, de lume nici o vorbă, și de glorie - nici una...

O datorie de onoare însă revine contemporanilor de a nu uita pe acest gânditor român și a i se da ceea ce mai toată vremea a fost lipsit: mai multă dreptate.

Mircea COLOȘENCO

Episcopul IACOV BÂRLĂDEANUL

(5 februarie 1859 - 31 decembrie 1931)

Acesta este numele de arhieru al lui Ioan S.Antonovici, născut în satul Similișoara, comuna Bogdana - Tutova, pe care și l-a luat în 1918, când a fost hirotonisit în acest grad înalt al clerului greco-ortodox, cea mai înaltă treaptă a preoției. A devenit vicar al Episcopiei Hușilor, al Mitropoliei Moldovei, apoi egumen al bisericii Sf.Spiridon din Iași. La 29 martie 1923, el a fost ales episcop al Eparhiei Dunării de Jos, episcopie înființată la 17 noiembrie 1864, cuprinzând județele Covurlui, Brăila, Ismail și Bolgrad, cu sediul la Ismail. După răpirea județelor basarabene de către ruși (1878), Episcopia s-a întregit cu cele dobrogene, Tulcea și Constanța, prin legea din 12 februarie 1881, iar reședința s-a stabilit la Galați. (Au apărut chiar câteva periodice titrate „Dunărea-de-Jos”, la Tulcea, Galați, Brăila, între 1884-1921).

La 24 martie 1924, a trecut ca episcop la Eparhia Hușilor, înființată la 1598, cu sediul la Huși, unde a funcționat până în 1949, când s-a contopit cu Episcopia Romanului și reînființată după 1990.

Cine a fost ca mirean episcopul Iacov Bârlădeanul? E greu de spus. Cele două activități s-au întrepătruns.

După absolvirea cursurilor Școlii Normale din Bârlad, a luat licența în teologie la București (1892) și hirotonisit preot la Biserica Sf.Ilie din Bârlad (1892-1903), apoi a

fost numit protoereu/protopop în fostul județ Tutova, membru al Consistoriului al Eparhiei Hușilor, adică al organului de disciplină și judecată pentru preoți, diaconi și cântăreți în chestiuni pur bisericești, pentru ca, în mai multe rânduri să fie chiar președinte al lui (1897-1900, 1903-1906, 1906-1909). Concomitent, a fost profesor de religie la diferite unități de învățământ din Bâlad: Liceul „Gheorghe Roșca-Codreanu” și Școala profesională „Neculai Roșca-Codreanu”.

Academia Română l-a ales, cinstindu-i remarcabila-i personalitate, membru de onoare.

Opera sa scrisă este diferită, deosebită și plină de informații și învățăminte:

Geografia comunei Bogdana (1889), **Sclavia și creștinismul** (teza de licență, 1892), **O călătorie la Mănăstirea Putna** (1904), **Istoria comunei Bogdana** (1906), **Frații Gheorghe și Neculai Roșca Codreanu** (1908), **Rânduiala sfințirii steagului** (1910), **Notițe istorice** (1911), **Documente bârlădene** (vol.I-V, 1911-1926), **Mănăstirea Florești** (1916), **Rânduiala ridicării panaghiei** (1920), **Tipografiile din Bârlad** (în colab. cu Gr.Crețu, 1910), precum și alte lucrări cu caracter ritualic.

Ca membru al Societății Literare „Academia Bârlădeană”, activitatea sa a fost o pildă de dăruire și pentru ceilalți oameni de cultură ai împrejurimilor locale și ai țării.

OPERE FUNDAMENTALE

Coordonatorul ediției:
acad. Eugen Simion.
Ediție alcătuită de
Mircea Coloșenco.
Tiparul:
R.A. "Monitorul Oficial"

NICHITA STĂNESCU

OPERE

I. Versuri

ACADEMIA ROMÂNĂ
univers enciclopedic

NICHITA STĂNESCU

OPERE

II. Versuri

ACADEMIA ROMÂNĂ
univers enciclopedic

Costică OANĂ

Nichita Stănescu Simfonia destinului

„Noi nu avem nici timp, nici loc...”, este timbrul de bas profund al vocii poetului din capodopera poeziei românești. Timpul rămâne, așadar, inoperant la nivelul marii poezii, iar încercarea de a sărbători un poet la o dată anume nu este altceva decât un pretext de a gândi despre uitare ca despre o șansă a aducerii aminte. De pildă, ce-ar putea însemna o zi ca 13 decembrie pentru inima pusă de Dumnezeu în locul singurătății, dacă nu descoperirea unei mari uitări?

Și iată ce-am uitat eu:

Că Nichita Stănescu ne-a lăsat tălmăcite în cuvinte de o manieră cu totul și cu totul aparte adevăruri pe care singuri nu le-am fi priceput și care, fără-ndoială, contribuie la mai buna înțelegere între noi oamenii ce de-acum, iată, avem de iubit împreună atâtea și atâtea lucruri datorate lui. Se poate spune că poetul apare ca intermediar între divinitate și om, dotat fiind cu capacitatea de-a descifra sensuri și de-a transmite semenilor. Conștient de aceasta, însuși Nichita Stănescu spunea undeva: „Poetul, ca și soldatul, nu are viață personală”.

Poet novator prin excelență, Nichita Stănescu demonstrează prin tot ce-a scris că „a fi poet nu înseamnă a avea talent, ci a avea dor”, că poetul este un împreună lucrător atât cu muzele cât și cu cititorii și că „poezia este rodul nu al meșteșugului, ci al inspirației”.

Cea mai de seamă dintre inovațiile sale în materie de poezie rămâne desigur aceea a înlocuirii cuvintelor cu necuvinte. Iată ce spune el în această privință: „Poezia este o tensiune semantică spre un cuvânt care nu există, pe care nu l-a găsit... Poezia nu rezidă din propriile sale cuvinte, ea folosește cuvintele din disperare. Nu se poate vorbi despre poezie ca despre o artă a cuvântului, pentru că nu putem identifica poezia cu cuvintele din care este compusă... Poeziile nu se fac din cuvinte... Materialul oricărei poezii este sentimentul, cuvintele având rolul de vehicul al sentimentului”. Așa stând lucrurile, poeziile lui Nichita Stănescu au rezonanța marilor opuri simfonice; o întâlnire cu poezia lui este inevitabil și o întâlnire cu muzica. Și continuă firul argumentelor sale: „În poezie putem vorbi de necuvinte... Poezia metalingvistică are ca sursă inspirația suflată la ureche poetului; necuvintele sunt finalitatea scrisă a acestei poezii superioară ideii de scris”. Despre inovație, în general, el zice: „Inovația nu se face făcând copacul cu frunzele în jos și cu rădăcinile în sus, ci schimbându-i pământul de dedesubt și cerul de deasupra”.

Poeziile lui Nichita Stănescu refac imaginea arhetipală a lucrurilor așa cum este ea păstrată în cărțile mari ale lumii, printre care la loc de cinste este Biblia. De

aceea o întâlnire cu opera sa este o întâlnire cu cuvintele veșnice ale lui Dumnezeu. Ștefania Mincu, unul dintre comentatorii operei sale, spune că: „Formația culturală a poetului merge nu la întâmplare, ci către cărțile fundamentale, cele care au dus la descoperiri cruciale în dimensiunile umanului - Biblia, Ghilgameș, Odiseea, Shakespeare, Miorița, Eminescu, Bacovia etc...”.

O privire retrospectivă asupra unora dintre adevărurile exprimate de marele poet în cuvintele și necuvintele sale, care au rezonanță, cum spuneam, marilor opusuri simfonice, pe lângă plăcerea estetică deosebită ce ne-o oferă, ar putea tot atât de bine să se constituie într-o adevărată pledoarie pentru întoarcerea noastră la interioritate, la aflarea sinelui - sine care a fost multă vreme înstrăinat și înjosit de forțe ale răului. O asemenea grădina a esențelor stănesciene, într-un ceas ca acesta, poate să înmiresmeze drumul de multe ori prăfuit de la inimă la inimă.

- continuare în pag. 6 -

OPERE FUNDAMENTALE

NICHITA STĂNESCU

OPERE

III. Versuri

ACADEMIA ROMÂNĂ
univers enciclopedic

NICHITA STĂNESCU

OPERE

IV. Proză • Traduceri

ACADEMIA ROMÂNĂ
Editura
Academiei Române univers
enciclopedic

NICHITA STĂNESCU

OPERE

V. Publicistică
Correspondență • Grafică

ACADEMIA ROMÂNĂ
Editura
Academiei Române univers
enciclopedic

Cartea veche românească

În noiembrie 2003, s-au împlinit 495 ani de la tipărirea primei cărți pe teritoriul actual al României.

Și tot anul trecut s-au împlinit cinci ani de la apariția unei cărți care onorează cultura națională a lui Doru Bădără. **Tiparul românesc la sfârșitul secolului al XVII-lea și începutul secolului al XVIII-lea** (Muzeul Brăilei, Editura Istros, 1998, 340 p., format 30/20 cm).

Atunci, în 1508, călugărul sârb Macarie a trecut Dunărea, de la Țetinie, capitala Muntenegrului, în Țara Românească. Tipărise acolo trei cărți religioase pentru creștini greco-ortodocși. Imperiul otoman interzisese folosirea tiparului în scopuri spirituale altele decât islamice de către minoritarii aflați sub ocupație.

În Țara Românească, era domnitor Radu cel Mare (1496-1508), fiul lui Vlad Călugăru și nepot al lui Vlad Țepeș, ctitor al Mănăstirii Dealul de lângă Târgoviște, unde a fost instalat Macarie, care va tipări cărți nu numai pentru români, ci și pentru întreaga ortodoxie.

Macarie tipărește trei cărți slavonești: **Liturghier** (1508), **Octoih** (1510) și **Evangeliiar** (1512).

În 1960, se mai păstrau/găseau cinci exemplare. Unul din ele a fost reprodus anastatic, cu un studiu de P.P.Panaiteanu și un indice de Angela și Alexandru Duțu (Editura Academiei Române, 1961).

Cu **Liturghierul** lui Macarie începe istoria tiparului în țara noastră, la șase decenii după apariție în Europa, prin Gutenberg, și cu trei decenii înainte de tipărirea primei cărți în românește - **Catehismul luteran** (1544), la Sibiu, dar din care nu s-a păstrat nici un exemplar până astăzi, decât atestarea lui documentară.

Așadar, prin Radu cel Mare și Macarie, intrăm în Galaxia Gutenberg, una dintre cele mai mari descoperiri (minuni ale lumii - industrializarea scrisului) multiplicarea culturii scrise.

Cartea lui Doru Bădără, bibliograf la Biblioteca Centrală Universitară din București, epuizează subiectul propus, cu contribuții substanțiale la istoria cărții și tiparului în România și românește. Realizează harta tipografiilor din sec.XVII-XVIII (București, Buzău, Snagov, Târgoviște, Iași, Roman, Blaj, Sas-Sebeș, Bălgrad, Alba Iulia, Sibiu), cu cei peste douăzeci de meșteri tipografi și ucenicii lor, mulți călugări în frunte cu Antim Ivireanu, viitorul mitropolit martir al Țării Românești. Este un teritoriu cultural prea puțin cunoscut, o pată albă în acest domeniu al românității pe care Doru Bădără îl completează și îi fixează dimensiunile. La aceștia, sunt adăugați cu venerație editorii: domnitori (Gheorghe Anca, Șerban Cantacuzino, Const.Brâncoveanu, Antioh Cantemir, Nicolae Mavrocordat), clerul format din mitropoliți (Varlaam, Teodosie, Dosoftei, Teofil, Atanasie Anghel, Antim Ivireanu), episcopi (Mitrofan, Damaschin), ierarhi din eparhiile ortodoxe din Ierusalim, Dristra, Sofia, călugări și poeți de mir, boieri ș.a. Nu sunt uitați diortositorii/îngrijitorii și corectorii cărților, ispravnicii de carte/responsabilii de carte, ilustratorii, dar și purtătorii de grijă ai tipografiilor. Cartea lui Doru Bădără are o bibliografie de tot respectul, grafice, figuri, indici, ca orice lucrare care își dovedește rigurozitatea științifică, precum și un rezumat în limba franceză. Această reconstituire migăloasă constituie rodul unei acribii pline de învățăminte. Cercetarea ca atare are la bază o teză de doctorat condusă de acad.Ștefan Ștefănescu, teză dezvoltată ulterior și completată cu ilustrații adecvate.

Presa literară bârlădeană Memento

Făt-Frumos - 100 Scrisul nostru - 75

În primii ani ai deceniului al șaselea din secolul trecut, școlind în Bârlad, treceam deseori pe strada Ștefan cel Mare, între Magazinul „Paloda” și Biserica Ovidenie, unde mai supraviețuiau multe relicve care probau o foarte intensă activitate tipografică încât, înainte de al doilea război mondial, putea concura cu cele mai mari orașe ale Moldovei în această privință.

Se știe că, prin natura profesiei lor, tipograful sunt o categorie specifică de oameni privilegiați, prin aceea că sunt printre primii „consumatori” ai producțiilor literare, sunt o intelectualitate într-un sens specific, iubitori și admiratori cu venerație ai autorilor de opere. Ba chiar printre cei care au avut, nu de puține ori, darul de a stimula activitatea literară printr-un respect particular față de scriitori, pe care uneori aproape îi idolatrăzau.

Apariția revistei „Făt-Frumos”, la 15 martie 1904 este istorisită astfel de G.Tutoveanu după un sfert de veac:

„În primăvara anului 1904, la câteva luni, după revenirea mea la Bârlad, unde-am găsit pe D-Nanu, care suplinea catedra de franceză de la liceul «Codreanu» și pe Emil Gîrleanu, sublocotenent în regimentul «12 Cantemir» cu care aveam strânse legături de prietenie, de mai înainte, întâlnindu-ne într-o seară, în grădina publică a orașului, și scăldați tustrei în seninul și căldura primelor zile de primăvară, am hotărât întemeierea unei «mari» reviste literare...

Greutatea era însă, că hârtia și tiparul nu se plătesc cu visuri, și proza meschină a vieții ne tăia din aripele primelor avânturi...

Dar se vede că «Făt-Frumos» își avea Dumnezeuul său, pentru că, a doua zi chiar, m-am dus, cu ceilalți doi prieteni, la fostul meu coleg de școală Constantin D.Lupașcu, fost ucenic al lui G.Cațafani, și care tocmai atunci deschisese o nouă tipografie.

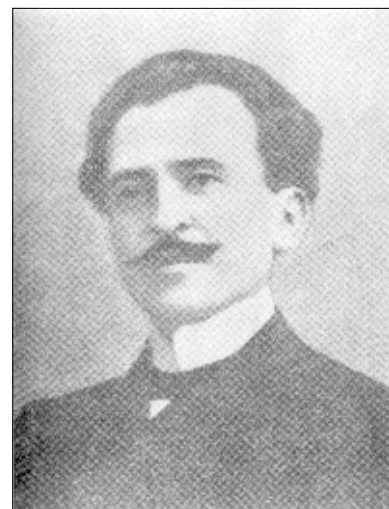
L-am luat de amândouă mâinile, și amintindu-i de vremea când ne scăldam împreună în apa leneșă a Bârladului, l-am «amețit de cap» spunându-i cu toții, câte-n lună și-n stele, până când Lupașcu, fire entuziastă, de care a fost stăpânit întreaga lui viață, mi-a răspuns: «Bine!... Credit nelimitat!... Adă materia!...».

„Și astfel, peste o săptămână, și-a luat zborul din Bârlad primul număr din «Făt-Frumos», revistă la care au colaborat foarte mulți dintre cei mai de seamă scriitori ai vremii, și care a conlucrat cu «Semănătorul» și «Lucașul» la crearea curentului curat românesc în literatura noastră”.

Și tot despre o publicație bârlădeană, în același dialog citim din amintirile lui G.Tutoveanu:

„G.Cațafani, grec de origine, a venit în Bârlad din Basarabia, de la Cahul, cu o mică tipografie, și după sfatul lui Ștefan Neagoe, profesor la Liceul «Codreanu», au întemeiat împreună «Paloda», care a apărut încontinuu aproape 25 de ani; un adevărat record de statornică publicitate, mai ales pentru vremurile de atunci”.

Prezentată succint în lucrarea sa D.Micu notează că: „La 15 martie 1904 iese «sub direcția unui comitet» la Bârlad - unde D.Nanu făcuse, în același an, să apară «Paloda literară», o revistă cu viață scurtă - bilunarul «Făt-Frumos», care, în «Întâiul cuvânt»

Poetul Tutoveanu
la Făt Frumos (1904)

proclamă drept principiu călăuzitor al activității sale autohtonismul:

„...Să cântăm și să așternem pe hârtie numai ce e al nostru; să ne judecăm cinstit și cuminte faptele și operile, spunând fățiș cele ce credem; să rămânem neștrămătuți în păreriile noastre - silindu-ne a le avea cât mai trainice și drepte - iată ce ne trebuie și iată ce ne-a adunat pe acești câțiva în jurul revistei de față³⁾”.

„Revista «Făt-Frumos» s-a integrat de la început curentului semănătorist...”, N. Iorga însuși remarcă faptul că: „Astăzi sunt trei reviste tinere care înfățișează curentul cel nou în literatura românească «Făt-Frumos» din Bârlad stă la mijloc între «Semănătorul» bucureștean și «Lucafăru» din Budapesta⁴⁾”.

În afară de scriitorii din grupul celor cinci: G. Tutoveanu, Dimitrie Nanu, Athanasie Măndru, Corneliu Moldovanu și Emil Gîrleanu cel din urmă a desfășurat o activitate de-a dreptul epuizantă, după cum însuși mărturisește când îi scrie lui N. Iorga: „Am fost bolnav de atâtea necazuri ce am avut cu revista... Vreau să sfârșesc un an întreg, care să cuprindă munca mea și a câtorva, Nanu nu mai scrie Măndru iar așa, și Corneliu nu mai dă versurile cele atât de frumoase⁵⁾ mai întâlnim în lucrări de referință și pe Ioan Adam.

Cu privire la ideologia literară a revistei, acad. Const. Ciopraga, în sinteza „Literatura română între 1900-1918”, notează sentențios, fără echivoc: „Dependența de «Sămănătorul» e totală, Emil Gîrleanu recunoscând autoritatea lui N. Iorga, căruia i se dau asigurări epistolare. În ipoteza unor dificultăți de apariție la «Făt-Frumos», colaboratorii acestuia vor veni cu toții la «Sămănătorul» lângă poava dv. înțeleaptă. În orice caz, chiar dacă va apărea și al doilea an revista, tot vom scrie așa încât să putem fi și la revista mamă” (17 apr. 1905). «Făt-Frumos» dispără la 15 mai 1906... Scurta reapariție din luna martie 1909 (3 numere) e lipsită de interes. Într-o nouă serie, după război, durează un an (1 ian.-15 dec. 1919)⁶⁾. În numerele care au urmat întâlnim colaboratori ca I. Al. Brătescu-Voinești („Neamul Udreștilor” și „Puil”), M. Sadoveanu („Epilogul”), D. Anghel, Ștefan Petică, I. A. Bassarabescu („Leandri”), N. Dunăreanu, I. Ciocârlan, dar și nume feminine ca: Elena Văcărescu, Elena Farago, Ana Codreanu. În afară de creații originale paginile revistei găzduiau frecvent traduceri din literatura universală, îndeosebi din Dante, Corneille, Turgheniev, Lamartine ș.a.⁷⁾

În perioada bucureșteană, în cele trei numere din 1909 au mai semnat Al. Cazaban, Cincinat Pavelescu ș.a.

Gh. Vrabie în lucrarea consacrată „Bărladul cultural” conchide, cu amărăciune, comparând pe „Făt-Frumos” cu Anteu din mitologie⁸⁾ că „a trăit atâta timp cât venea în atingere cu pământul Moldovei de Jos, transpus la București n-a mai însemnat nimic și a murit⁹⁾”.

„Făt-Frumos” face parte, fie și prin scurta sa apariție, din șirul de publicații valoroase ale presei literare românești la începutul veacului trecut și fără contribuția acestei reviste panorama literaturii din acest timp ar fi incompletă. Revista este „cea mai de preț contribuție a Moldovei de Jos la istoria literaturii române. Ea a apărut, continuă Gh. Vrabie,¹⁰⁾ și a crescut din însăși mediul literar, cultivat cu atâta destoinicie de tipograful generos G. Cațafany, și din întâmplarea că la un moment dat s-au întâlnit în vechiul târg moldovenesc cinci scriitori - unii mai formați decât alții - în a căror suflet colcăia acel dor de largi orizonturi și avânturi tinerești”.

* * *

La sfârșitul deceniului trei din secolul trecut apare o altă publicație cu un ecou deosebit în acea perioadă, „Scrișul nostru. Revistă literară” de două ori pe lună¹¹⁾.

În articolul program din primul număr al revistei, „Datoria tinereții”, semnat de G. Tutoveanu citim următoarea mărturisire pe care i-o face venerabilul confrate Al. Vlahuță prin 1917 în una din „nesfârșitele preumblări pe

«Dealul Țuguiei», prin grădina publică sau pe șesul de la Zorleni...» trăindu-și în orașul copilăriei zilele întunecate ale refugului” și confesiunea continuă: „Având jocul de dealuri, de coline și de văi și lumina care înfășoară locurile acestea, mă conving tot mai mult, că sînt anumite colțuri de pământ unde sufletul e atras de puteri nebănuite, spre liniște și spre visare, și înțeleg tot mai bine, de ce ai rămas aici”.

La aceeași atmosferă și la același cadru natural se referă și confesiunile lui Emil Gîrleanu, care, plecat în capitală din Bârlad, încearcă, fără succes, să mai reediteze cunoscuta revistă literară „Făt-Frumos”, și-și aduce aminte G. Tutoveanu, tot în „Datoria tinereții” din primul număr al revistei „Scrișul nostru”, ianuarie 1929, deci după un sfert de veac aproape, cuvintele autorului atât de prețuitului și gingașului volum de povestiri „Din lumea celor care nu cuvântă”:

„«Făt-Frumos» nu suferă nici zgomotul, nici învâlmășeala Bucureștiului, el nu poate trăi decât în Bârlad, acolo unde s-a născut”.

G. Tutoveanu conchide că în Bârlad, la acea vreme, acum trei sferturi de veac, se putea vorbi de o autentică și valoroasă moștenire literară și culturală pe care o agonisiseră intelectualii, scriitorii legați de această urbe - care au trăit sau și-au desfășurat o bună parte de activitate în orașul Bârlad.

„Iată”, scrie în finalul articolului G. Tutoveanu, pentru ce-am sfătuit pe tinerii din «Academia Bărlădeană», să-și înmănuncheze iarăși energiile în jurul unei reviste noi «Scrișul nostru», aici în orașul care-n cei din urmă șazece de ani a fost pururi prezent în mișcarea sufletească a neamului nostru, prin cele opt publicații literare: «Semănătorul», «George Lazăr», «Palada literară», «Făt-Frumos», «Ion Creangă», «Florile Dalbe», «Miron Costin» și «Graiul nostru», pe care i le-a dat pînă-acum; în orașul de unde au plecat, sau prin care au trecut: Alexandru Vlahuță, Vasile Părvan, Alexandru Philippide, Emil Gîrleanu, Dimitrie Nanu, Corneliu Moldovanu, Athanasie Măndru, George Tașcă, Vasile Voiculescu, Mihai Lungeanu, Nichifor Crainic, Pamfil Șeicaru, Victor Ion Popa, Mihai Lupescu, Ioan Rașcu, Tudor Pamfile, George Vlădescu, Nicolae Tonitza, Ioan Bulgăraș... Fiecare generație-i datoare, prin poezi și prin toți ceilalți creatori de artă, ridicați din mijlocul ei, să ție veșnic trează în mintea tuturor, continua spiritualizare a vieții, statornicind convingerea, că omul trebuie să-și plece fruntea spre țărână, doar numai cât e nevoie să-i smulgă «pâinea cea de toate zilele», năzuind apoi mereu, pe scara de vâpaie dintre pământ și

cer!...

Altfel, societatea omenească s-ar putea preface într-o turmă, iar pământul într-un islaz nemărginit...”

Actualitatea stringentă a acestui imperativ este mai mult decât evidentă la începutul acestui mileniu în cultura română.

Rubricile revistei se intitulă: „Discuții literare. De vorbă cu...”, „Cronică literară”, „Correspondență literară”, „Însemnări”, alături de articole de fond și interviuri semnate de Tutoveanu, versuri și amintiri literare ș.a. În articolul „Bătrâni și tineri” Tutoveanu se referă la revista „Floare albastră” (1912) și la Societatea Scriitorilor Români¹²⁾.

În primele trei numere la rubrica „Discuții literare. De vorbă cu G. Tutoveanu” V. Damaschin și G. Nedelea consemnează aspecte importante privitoare la „Cele dintâi începuturi literare ale Bărladului. Cum s-a născut «Făt-Frumos». Retragerea de la «Făt-Frumos»...”

Seria discuțiilor este începută cu G. Tutoveanu, președintele Societății literare „Academia Bărlădeană”, pentru că poetul „a luat parte la toate manifestările de pe tărâm cultural și literar al orașului nostru” (I, 1, p.3).

În paginile revistei, cât a apărut între ian. 1929 și sept.-oct. 1931, semnează versuri, printre alți poeți: G. Pallade, G. Ursu, G. Ranetti ș.a., proză: I. Ciocârlan, Șt. Cornea, amintiri literare: G. Tutoveanu (despre Ilarie Chendi, E. Lovinescu, M. Dragomirescu) 1-2/1931; cronici literare: G. Ursu la romanul „Întunecare” de Cezar Petrescu 1/1929; la „Viața minunată a lui Anton Pann”, de Sergiu Dan și Romulus Dianu, „Zodia Cancerului” de Mihail Sadoveanu, nr. 10/1929, la „Inimi sub săbi” de Eugen Jebeleanu, nr. 6/1930 la „Poezia lui Eminescu”, de Tudor Vianu, nr. 3/1931..., medalioane literare: Ștefan Petică, Al. Vlahuță...

Numerele 7 și 8 din 1930 sînt consacrate, în cea mai mare parte lui Frédéric Mistral, scriitorul francez a cărui operă a fost încununată acum un secol cu Premiul Nobel și de la moartea căruia se comemorează nouă decenii în acest an. Prieten al lui Vasile Alecsandri...¹³⁾

Atât „Făt-Frumos” cât și „Scrișul nostru” pot constitui veritabile subiecte de minimonografii literare, de teze de licență întrucât locul și valoarea lor în cultura și literatura română nu este neînsemnat și este, în același timp, pe deplin consacrat.

Note:

- 1) V. Damaschin în rubrica „Discuții literare. De vorbă cu G. Tutoveanu. Cele dintâi începuturi literare ale Bărladului. Cum s-a născut «Făt-Frumos»...”, „Scrișul nostru”, I, 1 ianuarie 1929, p.4 și Gh. Vrabie, „Bărladul cultural”, pp. 193-194.
- 2) Idem.
- 3) D. Micu, „Literatura română la începutul secolului al XX-lea. 1900-1916. Publicații, grupări, curente”, EPL, 1964, p.56.
- 4) „Istoria Bărladului”, ed. a II-a, vol. I, editat de Oltea Rășcanu-Gramaticu, 2002, p.332.
- 5) Op. cit., p.333.
- 6) Const. Ciopraga, „Lit. rom. între 1900 și 1918”, Ed. Junimea, 1970, p.48. Cf. și D. Micu, op. cit., p.57.
- 7) I. Hangiu, „Dicționar al presei literare românești (1790-1982)”, Ed. Științifică și enciclopedică, Buc., 1987. Autorul consacră un spațiu consistent revistei, ca dovadă a locului ei, a importanței publicației în istoria literaturii române.
- 8) Personaj din mitologia greacă de o forță uriașă, neînvins dar numai cât era în contact cu pământul. Hercules l-a ucis ținându-l deasupra pământului. Vezi D.E.I., Ed. Cartier, 1999.
- 9) Gh. Vrabie, „Bărladul cultural”, p.204.
- 10) Op. cit., pp. 193-194.
- 11) Vezi și I. Hangiu, op. cit., „Scrișul nostru”.
- 12) Op. cit.
- 13) D.E.I., Ed. Cartier, 1999.

Iorgu GĂLĂȚEANU

Când cugetu-i urcă-n veșnicie ... pentru *Praf la statuie*

Simion Bogdănescu a remarcat într-una din cugetările sale:

3. *Eminescu a sfârșit ca geniu, iar nu ca nebun! Noi îi povestim dispariția din punctul de vedere al nebuliei noastre!*

Dotat cu o putere remarcabilă de-a concentra constatările pozitive și negative despre și din scurgerea vieții, a tot mai multor elemente care compun natura, creația lui Dumnezeu, autorul s-a întrecut pe sine, prin existența unui volum de maxime cu o mare densitate. Revenind la conținutul cărții *Praf la statuie*, autorul mi se dezvăluie ca un ins introvertit, foarte atent și foarte influențat în scrisul său de necazurile semenilor, de prea multe suferințe și nedreptăți abătute asupra lui sau a lor, despre cele sociale sau personale, care îi sensibilizează spiritul și-l determină la revoltă, să ia atitudine în scris, doar în scris:

Citez din *Justificarea* sa:

Genul aforistic, un lux al gândirii, m-a oprit de multe ori în loc. Din copilărie, de când ieșeam dimineața să măngâi lângă vie cai de iarbă imaginați din ovăzul sălbatic, de când mi se aducea ghindă brună din pădure și credeam, cu toată naivitatea, că sunt ochi de urs, de când mi se povestea că schița ploilor trece dincolo de hotar și se duce la capătul nebănuț al lumii în mare... Dar, neuitând de ele, m-am retras în odăile sinelui din adolescență și m-am ferecat în reculegere ca să descopăr măcar o parte din miezul unei destrămate existențe. Să fiu înțelept, să devin un mag al cuvintelor într-un sanctuar ce-și depărtează, din ce în ce, ocolul de statui și se pierde în templul uriaș al unui Cosmos fără vindecare! Am visat fier și gânduri pe lume, reflectam cândva undeva. M-am ros, cu anii, și m-am însoțit cu ideile din teama că mă voi pierde înainte de vreme și că nu voi reuși să las un semn cât de obscur al trecerii noastre prin vămile suferinței și ale regretului. Singurul corăbier al deșertului nu se mai poate întoarce, îngheață și se face statuie. Departe-i vremea când, în pereții casei, învățam să desenez cai și iepuri, deșerturi și cămile!

Și-a ales toposul, firul de nisip, asemuire cu eul său, ca fiecare dintre miliardele care compun deșertul, însă el e strălucitor nu ca mulți alții care pot să-l sufocă, peste întinsul deșert arareori trecând înțelepciunea spiritului care reușește să-i însemne existența. Din cuvântul nisip și tot ceea ce vine în contact cu fricelul nu din siliciu, cu eul său, se vor consolida multe dintre cărămizile zidului, obsedat de multe și care vor zidi până la capăt castelul, creația definită *Praf la statuie*!

Firul de nisip ne poartă prin lumea sa, a spiritului, de fapt prin lumea noastră, a muritorilor, de la el pornesc și la el se reîntorc toate, tot Universul se învârtă în jurul său! **Tematica este o diversitate remarcabilă!** Să dau citire câtorva exemple:

1. *Dacă sufletul tău nu mai găsește nici un reazem în strămoși, e bine să-l părăsești la orice răscruce de drum!* 2. *Singurătatea nu va fi în veci un privilegiu al proștilor.* 5. *A cerne răurile fără a bănuși că dai de aur e poate cea mai teribilă logică a nebuliei!* 12. *O învățătoare fără gramatică e ca o biserică fără icoane.*

Unele ar trebui să dea de gândit celor de la cărmuire, **aspectul social din creație**, eul revoltat, descriind cu blândețe sinceră, dar și cu decizie veninoasă:

14. *Curățenia, răcoarea și sfînțenia pietrei de râu ar trebui să dea de gândit la toți acei care cred că valorează ceva în existența unui stat.* 18. *Măgarii rag, păstorii trag.* 25. *Firul de nisip asiatic, el este punctul de sprijin al statuii. Nisipul (sterpul), doamne, stă la baza edificului!* 28. *lubire și nisip sunt cuvinte gemene: pe amândouă le suflă... vântul!*

Să vedem cum vede autorul lumea din jur:

33. *Societatea mi se pare un tren de surdo-muți în care toți își imaginează că vorbesc!*

Alteori îmi dezvăluie poate **lipsa de modestie a strălucirii eului**, în fond nisipul fiind parte a pământului, nu?, precum:

39. *De câte ori citesc prin voia întâmplării versuri proaste, încep să scriu versuri geniale. Ca dovadă că prostia este singurul criteriu de comparație!*

Mai departe întâlnim **referințe despre justiție și neîncrederea în ea** (41, 42, 49), impresia despre mulțimea firelor de nisip alcătuitoare unui deșert, care privit în oglindă nu e decât opusul nostru. Printre altele, **descopăr îndoiala în posibilitatea ca Dumnezeu să rezolve nedreptățile**, scepticul prezent ca și alții dintre noi, dar se pare că sentimentul domină din perpetuarea nemulțumirii culese din răul social existent și întreținut de noi. Citez:

51. *Poate că gestul cel mai frumos din lume ar fi să se pogoare Dumnezeu și să ne demonstreze că este, cel puțin pentru faptul că nici nu-l dorim. Cum să dorești ceva ce nu poate interveni în orbirea umanității?*

Are dreptate într-un fel, dar nu suntem noi vinovați că tolerăm mizeria pe care ne-o oferă alții, că o acceptăm la urma urmei și nu-i lovim pe cei răi? De unde și **sentimentul de pesimism** care macină, de autodistrugere, de inutilitate, abordat în multe aforisme, precum scrie în aforismul:

60. *Am tras la jugul societății ca o cămilă care în deșert calcă pe nisip și visa la izvor, sau în 61. Multe îndură cămila, și dac-ar fi munte s-ar prăbuși.*

Să menționez **despre multitudinea simbolurilor**, despre **bestiarul poetic** dovedit, unde aveam de-a face cu picăturile de ploaie, cu struțul, cu viermele, cu albinele, cu munții și cu marea, cu deșertul și cămila, cu morții și cu viii, cu pomii și cu păsările, cu creierul cocorilor sau cu arginții, banii câștigați, cu șerpii sau cu vulpile, cu muștele și cu multe altele, viețuitoare sau lucruri, toate fiind trecute și analizate din punctul de vedere al filosofului constrâns miraculos în fantastica boabă cu puterea judecării divine. El **pătrunde în psihicul multora** și constată caracterere diferite, complexitatea lor, scoțându-le în evidență mai ales pe cele negative, precum:

92. *Cel mai greu lucru e să te ții de cuvânt în lumea asta, că-n cealaltă se țin toți!*

Pentru a fi **corect** voi spune că am găsit și unele aforisme mai puțin reușite (exp. 76, 79, 80, 81, 82), dar remarcă nu face decât să scoată în evidență calitatea celorlalte, a majorității. Am remarcat în *Praf la statuie* un lucru de prețuit, ce ridică strălucitor valoarea cărții, unele aforisme sunt **adevărate poeme maxime**, excepțional de valoroase la parcurgerea integrală. Exemplific:

101. *Un dans ritualic de șarpe vara pe un drum de țară. Praful năvălise ca omătul. Este o amintire din copilărie al cărei sens atunci nu-l înțelegeam. Azi șuieratul șarpelui strident și ridicarea lui pe coadă în sus mi se dezvăluie ca o nebulie de nestăvilit în fața unui soare lichid și uitat, sau în:*

104. *În Marea Sarmatică, fugită nu știu unde, a venit primăvara aceasta, când tatăl mi-a murit, un cocostârc. Pentru ce?*

Poate autorul întrevide noțiuni despre **transcendentalism** ca și în alte poeme, inefabilul fiind prezent, precum în:

126. *Intensitatea și forma sentimentului omenesc (nu știu dacă și al aceluia al plantelor, al animalelor, al păsărilor, al peștilor) sunt date de întoarcerea spațiului trecut într-un timp viitor.*

Conștient de **rolul și de valoarea scriitorului**, deci și a înțeleptului printre și pentru semeni, Simion Bogdănescu consideră în adagiul:

127. *Firul de nisip, singur, nu e folositor nici patului de râu, nici mării, nici oceanului. Doar statuia ne dă stabilitatea și solemnitatea. Nu știm în fața cui. A noastră, probabil!*

Și iarăși revin la **îndoiala cultivată**, prin însăși consemnarea existenței din aforismul:

141. *O grea și intraductibilă încercare este să fii înțelept în lume. Cum poți să te declari înțelept de vreme ce ești rezultatul unui păcat? În această accepțiune, consider că nu își are locul nici o religie.*

Bănuiesc și vă reamintesc că, după viziunea sa, grăunțioarele de nisip suntem noi, oamenii, buni și răi, într-un anume fel uniți în fața soartei. Citez:

178. *Orice singurătate sfârșește în deșert, după cum orice solidaritate creează deșertul, și: 181. În călătoria lui către Sine viermele are mai multe ieșiri; practic o infinitate, Dumnezeu nu mai are niciuna.*

Voi încheia prin două aforisme pe care le proorocesc celebre, prin ele autorul împăcându-se cu noi, milioanele de grăunțioare care alcătuim omenirea! Deși el e la fel de reținut și rămâne același el. Spune:

Statuile nu se pot îmbrățișa între ele decât atunci când se fărâmițează și,

Totuși, să ai singurătatea unui bob de nisip e o soartă pe care nici deșertul n-ar schimba-o în propriul destin.

Eu rămân cu același eu, chiar mai înțelept după parcursul splendidei cărți.

Victor STEROM

Petruș Andrei CÂNTECUL TOAMNEI

Editura Sfera, Bărlad, 2003

Meditativ și nu mai puțin nostalgic, poetul Petruș Andrei își construiește poemul precum odinioară un Alexandru Vlahuță ori Duiliu Zamfirescu, din pasiuni cu efecte retorice, de substanță neoclasică, senin și echilibrat, reprezentând unitatea organică a sufletului, expresia purității (sincerității) atingând esențele în foarte multe cazuri. Poemele din acest volum se înscriu vădit în zona lirismului eroic, smulse parcă din zbaterile spiritului. Cu alte cuvinte, Petruș Andrei numește întâmplările așa cum sunt, biziindu-se pe o „spunere” orgolios îngrijită și disciplinată dialectic. Cunoașterea și autocunoașterea e calmă și se realizează pe teme grave, temeinic însușite (trăite și asumate), traduse în alfabetul confesional al mărturisirilor, al subiectivității.

„Ploua cu epitepe peste tine,/ Metafore în păr îți străluceau,/ Treceau prin comparații dulci suspine/ Și-n ochii tăi fântâni m-ademeneau/ Cu pătimașă ta îmbrățișare/ Mă-nfiorai și mă cutremurai,/ În strălucirea razei selenare,/ Tu floarea mea de liliac erai,/ Dar într-o noapte, ca o prevestire,/ O cucuvea mi s-a izbit în geam,/ Voia, pesemne, ca să-mi dea de știre/ Că-n drum de lacrimi chiar atunci mergeam./ Așa sfârși povestea despre tine!/ Într-o nserare tu n-ai mai venit/ De au rămas metafore puține/ Și-nsingurat un epitet rănit” (Poveste de iubire).

Într-o poezie ritualică în care autorul sugerează stări de tensiune persuasivă, într-un echilibru „doldora” de senzualitate, reperele par a fi irepetabile, ce au darul să îmbogățească lumea din noi înșine. În fine, putem așeza în paranteză orice experiență prin care poemul - cu ritm și rimă - rezidă, spre a ne apropia de lăuntru nostru de unde răzbate însăși existența.

Poetul Petruș Andrei nutrește ambiția mărturisirii exhaustive asumate în mod pragmatic și viabil.

„Ne strângem toți la ceas de seară/ Când bivolul din lună-mpunge/ Și fiara iernii-n hornuri zbiară/ Din urmă, visul ne ajunge/ Împrăștiind în jur lumină/ Și râul basmelor iar curge./ O stea cu raza ei senină/ În lumea-ntregă duce vestea/ Și-n ceruri face lună plină./ Se naște, prin Cuvânt, povestea/ Ca bezna-n ziuă s-o prefacă/ Și nouă să ne-arate zestrea./ În strai de purpură o-mbracă/ Și-n nimbul de dumnezeire/ Iar lumea nu mai e săracă”. (Noaptea miracolelor).

Vasile TURCULESCU

Cultura de masă

Răspândirea cărții în straturile cele mai largi ale populației este o cerință veche, ilustrată printr-o colecție de răsnet: „Biblioteca pentru toți”.

Serghei Coloșenco a recurs la un nou mijloc prin colecția sa de plachete din „Biblioteca rebus” ajunsă la cel de-al 25-lea număr, în care scriitorii și opera lor sunt prezentați prin careuri de cuvinte încrucișate și jocuri enigmatice.

Aș zice că, într-un fel, ideea este foarte veche, așa cum a formulat-o în antichitate Horațiu, care scria: *Omne tulit punctum qui miscuit utile dulci lectorem delectando pariterque monendo* (Ars poetica 343). Adică: „Cel ce a știut să îmbine utilul cu plăcutul, distrând pe cititor și instruindu-l în același timp, acela a cunoscut adevărata satisfacție a reușitei”.

Iar distracția oferită de dezlegarea ghicitorilor și a cimiliturilor l-a făcut pe Sextil Pușcariu să afirme că: *A ghici are mai mult farmec decât ceea ce se spune pe îndelete și amănunțit*.

Ca să se înțeleagă mai bine această idee, să parcurgem numărul 21 din „Biblioteca rebus” a lui Serghei Coloșenco.

Este vorba, în primul rând, de un număr închinat lui Eminescu, apărut chiar de ziua poetului național: 15 ianuarie 2004.

În cele 24 de pagini ale plachetei sunt prezentate 11 careuri de cuvinte încrucișate cu selecțiuni de poezii din anii 1866-1876 având ca titlu anul și poeziile respective, astfel:

- 1866 *La mormântul lui Aron Pumnul; De-aș avea; O călătorie în zori; Din străinătate; La Bucovina; Speranța; Misterele nopții.*
 1867 *Ce-ți doresc eu ție, dulce Românie; La Heliade.*
 1868 *La o artistă; Amorul unei marmore.*
 1869 *Junii corupți; Amicului F.I.; La moartea principelui Știrbey.*
 1870 *Venere și Madonă; Epigonii.*
 1871 *Mortua est; Înger de pază; Noaptea...*
 1872 *Egiptul; Cugetările sârmanului Dionis.*
 1873 *Înger și demon; Floare albastră.*
 1874 *Împărat și proletar.*
 1875 *Făt frumos din tei.*
 1876 *Melancolia; Crăiasa din poveste; Locul; Dorința; Călin; Strigoii.*

De aici încolo, observăm procedeele ingenioase folosite de autor. El extrage **cuvinte** din poeziile de mai sus, pe care le introduce în careuri, iar **definițiile** sunt însăși versurile din care au fost extrase cuvintele, în locul acestor cuvinte punând puncte de suspensie.

Ca să realizeze în careuri o mare densitate tematică, Serghei Coloșenco dă dovadă de multă experiență, pasiune și meșteșug, astfel încât fiecare careu oferă un adevărat florilegiu de versuri.

Cititorul are astfel plăcerea de a dezlega jocurile, eventual cu volumul de poezii Eminescu în față. Dacă nu are volumul? Nu e nimic. Are la sfârșitul plachetei dezlegările și poate să le ia de acolo.

Aceasta dovedește ce importanță are pentru enigmatiști publicarea dezlegărilor în același număr în care se publică respectivele careuri.

Înainte de apariția cuvintelor încrucișate în România (1925) revistele publicau diferite jocuri iar dezlegările erau publicate mai târziu,

pentru ca cititorii să aibă timp să le dezlege, publicându-li-se numele.

La „Oglinda lumii”, bunăoară, publicarea numelor dezlegătorilor, grupate pe localități, oferea o adevărată geografie stimulativă.

După apariția cuvintelor încrucișate numărul dezlegătorilor a crescut considerabil și nu s-a mai continuat publicarea numelor dezlegătorilor, **dar publicarea dezlegărilor a rămas multă vreme întârziată.**

Preocupat de **ideea accesibilității cuvintelor încrucișate**, un „moto” dintr-o revistă străină mi-a dat o orientare pozitivă.

Revista „Quality Crossword puzzle” (oct.1975), la pagina 82, de unde încep dezlegările, citim, ca titlu, două versuri din Walter Scott:

„And many a word at random spoken

May southe or wound a heart that's broken!

Sir Walter Scott
The Lord of Isles”

în traducere:

De multe ori un cuvânt spus la întâmplare

Poate să mângâie sau să rănească o inimă sfărmată!

Walter Scott
Stăpânul Insulelor

Prin acest „moto” am înțeles tot ce înseamnă **accesibilitate. Adică, dezlegătorul este ajutat, nu este descurajat, umilit sau izgonit, și nici nu i se fură timpul.**

Pe lângă cuvintele încrucișate, placheta cuprinde și o bogată varietate de enigmatică tot din sfera eminesciană.

Serghei Coloșenco l-a omagiat până acum pe Eminescu, prin această colecție, de patru ani, și mi-a scris că va continua.

Băstăcan

Primul învățător, Băstăcan întâi, era dintr-un târg amărât situat la vreo douăzeci și unu de kilometri de localitatea Fușca. Era transportat cu o șaretă pusă la dispoziție de primărie. Sosea întotdeauna mai târziu cu vreo patruzeci de minute, așa că prima oră era mereu pierdută. Nici nu prea avea de ce să se grăbească, fiindcă nu avea (deocamdată) decât zece copii (nouă băieți și o fată cam tâmpă, Frăsîna). Toți erau în aceeași clasă, deși vârstele lor difereau cam între unu-unu și șase-șase. Să stai șase ani în clasa întâi era o admirabilă performanță atunci. Frăsîna, când le-a dat dascălul să facă O și I, adică OI, pe tot caietul a scris o singură dată de sus până jos, gros, cu fusul „întins” într-o călimară: - OI. Băstăcan, la controlul temei, s-a crucit și-a întrebato-răstît:

- Cu ce-ai scris tu aici, Frăsîno?
- Cu vârful fusului, dom' vătător!

Acesta a pufnit în răs, dar, pentru că mama fetei, aproape zilnic, îi dădea câte două-două ouă și câte trei-trei oale cu chișleag, a lăsat-o în pace, a promovat-o și a propus-o și pe ea spre examinare la Ghermănești, unde se susținea concurs de trecere de la a treia la a patra. Acolo, comisia, să vezi întrebări! Frăsînei i-a căzut ce are pisica:

- Cine? Mâța?
- Nu. Pisica!
- Pisica are ghiare.
- Câte ghiare? sări un distins învățător a cărui cravată o luase hăisa pe piept.
- Nu știu.
- Ei, treci mai departe.
- Ce mai are pisica?
- Cine? Mâța?
- Da.
- Pisica are blană. E tărcată.
- Dar nu aflăm și pisică neagră, o ajută dascălul, când a văzut că fata staționează și nu mai spune nimic?
- Îhi, da' aceea nu-i cu noroc. Ceasul rău, pisica neagră, popa de la Titul!

Fata iar se opri. Un examinator interveni:

- Și ce mai are pisica?
- Cine? Mâța?
- Da. Ea.
- Pisica are coadă...
- Și mai ce?
- Pisica are colți.
- Da. Și cu ce se hrănește ea?
- Prinde țușcani și... șoareci.
- Bun, și?
- Pisica fată pisoi.
- Și?
- Și pisica după ce face astupă?!

Extaziată, comisia o felicită și Frăsîna trecu la altă probă. La geografie proba întotdeauna era dură de tot. Li se cerea elevilor să recunoască provinciile României Mari. Frăsînei, chiar așa îi veni: să delimiteze pe hartă cu creionul cam pe unde vine Oltenia. Fata își luă creionul, se apropie de hartă și începu să urmeze imaginari, sus de tot, zicând:

- Uite pe aici și pe aici și pe aici și pe icișă și picoleașă e... Holtenia! Ea arătase, de fapt, Maramureșul, dar comisiei, ca să n-o sancționeze, s-o pice, îi fu adus la cunoștință, la ureche, șușotit, de Băstăcan că și la proba aceasta trebuie trecută, pentru că e încă o probă (!), deoarece „mă-sa îmi întreține familia cu pui și găini!”

*
* *

Băieții erau mai răi. Într-o zi, când Băstăcan, din cauza glodurilor grele, n-a putut ajunge la școală, s-au hotărât să-i fure cireșele unui gospodar cărpănos, pe nume Trache. Săteanul, când i-a prin, aceștia s-au descotorosit repede:

- Păi dom'vătător ne-a trimis! Atunci săteanul Trache, care avea un defect de pronunție (adăuga la fiecare cuvânt rostit câte un „I” de prisos), cum avu prilejul, îl opri pe Băstăcan:

- Profesără!, dacă-l mai trimiți! copii să furel cireșă!, nu mail ajungiel la Bărladă! Te spargă! cu furcă! ăstă!

Băstăcan îi răspunse:

- Du-te și caută că, probabil, a mai rămas o cireășă pe jos!

Gheorghe C. PATZA

Făcătura*

- Nu mă însor!
- Ba ai să te însori!...
- Nu mă însor și gata!

Uite-așa!

- Ba ai să te însori!

Țiganul, mare și gras, cu buzele groase și unsuroase, da din cap continuu adevărind că tânărul nu mai avea nici o scăpare, nici vorbă, nu mai era loc de întors...

- Hai! scoală, ți-am adus costumul. Îmbracă-te mai repede! Nu ți-e rușine? Nu vezi că te-așteaptă nașul cu mireasa? Hai, fuguța!...

- Dar eu nu mă însor!
- Taci din gură! Ai să te însori chiar azi!...

Mireasa, o țigăncușă frumușică și nu prea, într-o rochie albă, cu trenă lungă-lungă, purtată pe sus de mai multe femei cu fuste înfoiate, așteaptă îmbufnată. O salbă de aur îi înconjoară de mai multe ori gâtul, apăsându-i pieptul de copilă.

Nașul, un tucuriu creț și plin de ghiuluri pe degete, îl privește indiferent pe tânăr. El e acolo pentru mireasă. Nu-l interesează ce face mirele.

Un grup de țigănuși joacă aprig o tănănică¹⁾, sărind ca o minge lăsându-se pe vine cu mare repeziciune și strigând măscări. Lăutarii cântă o melodie din ce în ce mai săltărească și toți țiganii se pornesc într-un dans nebun, măturând totul din cale...

- Nu mă însor! Nu mă însor!

Tânărul se trezi lac de sudoare. Mama îl mângâia cu blândețe pe frunte. Avea o mână ușoară ca o pană.

- Ce-i cu tine, dragul mamii? Ce-ai visat?
- Niște țigani voiau să mă însoare forțat cu una de-a lor.

- E făcătură, Doamne-păzește... Cineva ți-a făcut vrăji ca să o iei de nevastă, ori să nu te mai scoli din pat niciodată. De asta nu te mai poți ține pe picioare, dragul mamei...

Mitruț zâmbi cu tristețe. N-avea putere să-i spună mamei sale prin câte trecuse cu câteva zile în urmă: cum venise la stână un grup de nemți cu interpretul lor și le spusese ciobanilor că le vor da mulți bani dacă vor reuși să prindă vreun partizan de la care să afle cum sunt organizați; cum unul dintre ciobani, un ardelean lacom și greu de cap, fusesse de acord, în ciuda temerilor celorlalți; cum venise, într-adevăr un partizan la stână, unul îmbrăcat în uniformă de grănicer și ei, ciobanii, îi făcuseră balmuș și-i dăduseră să bea zer acru, iar ardeleanul cel lacom și greu de cap strigase spre o stână din apropiere după ajutor, de unde mai veniseră doi ca și el; cum se sfătuiseră tustrei, șușotind ceva, după care el intrase în stână, apoi în cămară și unde partizanul se pitise, prinzându-se de figură iar când ardăul cel lacom și greoi de cap a început să-l caute încoace și încolo l-a trăsnet cu un sноп de gloanțe în piept. Ardeleanul s-a prăbușit, înalt și voinic cum era, împroșcând cașul și pereții cu sângele său.

Mitruț a zbughit-o ca un iepure printre buhași²⁾, dar partizanul a tras și după el mai multe

Doina TEODORU-GAVRILIU

„Lettres dans mon”... bloc de ést

Dialog între generații

focuri de automat, furios cum era, iar gloanțele i-au suierat pe lângă urechi, fără să-l atingă și a fugit ca un apucat de strechie până acasă prăbușindu-se lângă gard. Așa l-au găsit părinții și l-au cărat până în pat ca pe morți, iar acum iată, visează cum că-i mire și mireasa e țigancă, iar asta nu-i a bună.

Nu, nu-i deloc a bună și tatăl pune boii la căruță, mergem la baba Norocioia să ne dea în bobi și în cărți, să găsească ea un leac ceva, căci băiatul nu mai poate merge, a damblagit de mâini și de picioare, sigur i-a făcut vrăji vreo fată, ducă-se pe pustii...

Baba Norocioia locuia departe, al treilea sat după Orotoia, pe drumul ce duce spre Șarul Dornei și mai departe, pierzându-se pe adâncimea fără sfârșit a Călimanilor.

Baba îl privi cu luare-aminte și adevări că băiatul fusese fermecat de o fată ce apelase în mod sigur la vreo borzoană³⁾, una din multele ce sălășluiesc prin satele de munte ale Bucovinei sau chiar mai departe, prin Ilvele Năsăudului.

Baba făcu ce făcu, purcese a-l fricționa pe tot corpul cu niște iruri⁴⁾ numai de ea știute în timp ce îl boscorodea în fel și chip.

- Ei, moș Dumitre, după toate astea ți-a trecut betesugul de la mâini și picioare? Îl întreb pe moșneag, care merge țăntoș pe lângă bicicletă.

- Ce să-mi treacă? Nici vorbă? M-a dus tata la mănăstire, tocmai la Piatra Tăieturii; în vârful Tunzăriilor și m-a dat pe mâna starețului Iosif Achirilei, cel pe care l-au împușcat mai târziu niște hoți, iar el m-a încredințat unui călugăr bătrân, unul Matei, Dumnezeu să-i ierte pe amândoi, că-s duși de multă vreme de pe lumea asta.

- Și te-a ajutat călugărul într-un fel?

- A stat lângă mine și mi-a citit zi și noapte din Sfânta Evanghelie, până m-am făcut bine. Și nu m-a mai durut niciodată nimic. Și nici acum la optzeci de ani.

Bătrânul își ridică ochii spre cer și se îngrijoră:

- Pesemne că o să vină ploaie mare dinspre Rarău; i-an privește cum se lasă negurile pe creștetul munților... Să ne vedem sănătoși!

- Mergi cu bine, moș Dumitre!

L-am urmărit pe bătrânul care pedala cu vioiciune la bicicleta sa din tinerețile tehnicii. Prin minte îmi treceau frânturi de imagini, cu nunți țigănești, cu oșteni de toate națiile, cu tranșee de care sunt plini munții Bucovinei, cu împușcături și descântece...

Note:

* Vrăjitorie, vrajă.

1) Joc țigănesc de copii.

2) Bazi tineri.

3) Vrăjitoare.

4) Medicamente populare sub formă de alifie.

- Miu (așa m-a botezat nepotul meu), astea sunt case făcute din leafă? Ale cui sunt?

- Păi, să ne uităm... Eram în punctul cunoscut sub numele de „La ursuleți”. E vorba de un mic popas unde călătorii stau la umbră și-și refac proviziile de apă. Făcuți din piatră, „ursuleții” deschid intrarea în oraș. Acum câțiva ani, terenul era viran. Doar din loc în loc, era brăzdat în lung spre lacul de acumulare „Bâtca Doamnei” și acoperit de diferite culturi. Pe malul lacului, împătimiți de soare făceau plajă, iar pescarii sportivi își încercau norocul la boișteni, cărășei, visând la o captură mai mare. Acum, pe aceste fâșii înguste de teren se îngrămădesc, luându-și lumina una alteia, construcții cu două-trei nivele, cu 18-25 de încăperi, luându-se la întrecere care să facă mai multă umbră pământului.

În unele se recunoaște concepția unui arhitect, în cele mai multe se vede ignoranța și orgoliul nemăsurat. Au apărut ca ciupercile după ploaie, au crescut în timp record, adică după „revoluție” și sunt ale „postrevoluționarilor”.

- Cum a fost revoluția la noi în oraș? Tu ai fost revoluționar?

- La noi n-a fost revoluție, au fost numai „revoluționari”! Era dimineață, înainte de „sărbătorile de iarnă”, zile în care oamenii își terminau de făcut curățenia. Am auzit din blocul alăturat niște strigăte de la niște vecini care se certau zilnic. Acum strigătele parcă aveau altă nuanță. Apoi am auzit clar: „a căzut Ceaușescu”.

Intrigată, am intrat în casă și am deschis radio-ul. Un crainic tocmai spunea: „Sărut mâna doamnelor și domnișoarelor, bună dimineața, domnilor”, (parcă eram în altă lume!) mulțimea adunată în fața C.C...” Am ieșit în oraș să văd cu ochii mei, minunea. O coloană de oameni care agitau în mâini tricolorul fără stemă coborau spre centru. Aveau aerul că merg să se războiască cu cineva. Pe trotuare, oameni neîncrezători, se opreau și priveau. Mașini supraîncărcate circulau în trombă. Așa am ajuns la școală, unde directorii erau îngrijorați, iar secretara P.C.R. cu obrazul acoperit de lacrimi și apoi mai departe, în fața sediului Comitetului jud.P.C.R., unde oamenii se călcau în picioare să fie mai aproape de clădirea prin ale cărei geamuri zburau portrete și lozinci. Pe copertina de deasupra intrării se agitau vorbitorii, în timp ce pe ușile laterale și pe geamurile din spate, ieșeau persoane care țineau în brațe televizoare, mașini de scris, mobile și tot ce li se păreau de valoare și care se grăbeau să nu piardă timpul și ocazia.

Circulau tot felul de zvonuri: că vin dinspre Bacău teroriști, că va fi scoasă armata etc. Totuși nu s-a tras nici-un foc de armă și toată „armata” a fost câteva tanchete plasate în puncte strategice: la intrările spre oraș, două la telefoane, una lângă Teatru, despre celelalte, nu știu de vor fi fost. Câteva seri le-am dus ostașilor (și nu numai eu)

de-ale gurii, apoi nu i-am mai văzut...

Rapid s-a constituit Frontul Salvării Naționale format din membri „curați” și aleși într-o manieră „transparentă” și foarte repede a fost înlocuit de profesioniști, cadre cu experiență politică și care acum aveau prilejul să acceadă la conducere. Cei din C.P.U.N. n-au pierdut vremea, s-au orientat, iar speranța noastră că totul va fi „altfel” s-a stins de la o zi la alta. Au reînviat și partidele tradiționale și a început competiția care avea și o condiție: dacă cei care candidau, au mâncat sau nu, salam cu soia!

Urmașii sunt cei pe care-i vezi la televizor dormind în sala de ședințe a Parlamentului, vorbind pe mobil sau mestecând câte ceva și care ies din pasivitate atunci când se supune la vot o nouă oportunitate pentru ei, favoruri care să-i răsplătească pentru „munca” depusă, muncă ce a sărăcit țara și populația prin politica lor de „nu vede, nu aude” și în umbra cărora „băieții isteți” au cart-blanc pentru orice.

Acum 14 ani, când l-am auzit la televizor pe Petre Roman vorbind o limbă franceză ca la ea acasă, mi s-a mai șters din umilinta că am fost reprezentați în lume prin „cel mai bun fiu al poporului”, o biată calfă de cizmar... Totuși, în '68, mi-a tresărit inima de mândrie că are curajul să spună „nu” puhoiului sovietic. Acum nu mai are nimeni puterea să spună „nu” forțelor din afară care ne cântă și după a cărei muzică dansăm, căci populația e formată; majoritar din bătrâni, minoritari, tineri neformați și un mic procent de bărbați la vârsta potrivită care muncesc mult, sunt „pe fază” și-și fac o viață bună. Și apoi: „Vox populi, vox dei”... e vocea guvernanților... „aleși de noi”.

- Dar în ședințe de ce se ceartă?

- Nu se ceartă. „Dezbat” legi și sunt împărțiți în două tabere: cei de la putere și cei ce se opun (căci trebuie să fie nemulțumiți de ceea ce hotărăște puterea). Așa-i jocul.

La noi în oraș, spun „gurile rele”, că fruntașul de la liberali și cel de la „3 trandafiri” deși oficial sunt în opoziție, neoficial fac câte un pui de chef într-un separeu de la restaurant și în timp ce consoartele discută: despre modă, d-nii își împart orașul pentru afaceri, printre care și unde să vândă pâinea cea de fiecare zi. Ca tot românul „împărțial”, cumpără de la toți căci pâinea e la fel de ușoară și de bine crescută. Doar că la cel de la „3 trandafiri” costă 5.300 lei și sutele nu mai umblă... așa că, rotunjești.

- Și când voi fi eu mare, cum va fi?

- Cred că... nu știu. Oricum, în toate timpurile „cine are carte, are parte”.

Dar ăștia cu casele, nu toți au carte, așa că o să fac o casă pentru mine și pentru copiii mei, dar nu așa de mare ca astea pe care spui tu că scrie cu litere care nu se văd cuvântul acela urât care începe cu „h”.

Această lectură se încheie fără o morală.

22 ianuarie 2004
Piatra Neamț

Eleonora STAMATE**Magia brâncușiană**

Înălțând frumosul în simplitatea sa, necunoscând ce-nseamnă ura ori invidia, Constantin Brâncuși a căutat ca din orice secvență nepereche să culeagă bucuriile vieții de copil, să asculte murmurul naturii în dezlănțuire, să pătrundă în universul creației.

La Brâncuși, conceptul de joc, de ritual este izvorât din alegoria pietrei, ritualul inegalabil cu care se confundă sculptorul însuși.

La el, simbolul este în stare să reproducă vizual părțile nevăzute ale lucrurilor și să convertească în lumină ceea ce ține de cuvânt. Simbolul este unic și asistăm la un fenomen aidoma unei geneze de mituri.

Săpând și iar săpând, Brâncuși nu mai simțea cum îi cresc unghiile de la mâini, ele, aceste mâini, se spălau cu razele soarelui, se clăteau cu rouă; ele ciopleau speranța, se confundau cu ea, se confundau cu dalta, se amăgeau cu lumina.

Mâinile lui iubeau oasele strămoșilor, se hrăneau cu sufletul pietrei, o mângâiau, o rostogoleau și o adunau, el admira colțurile pietrei și se gândea la punctele cardinale ale amintirilor din copilărie, la solemnitatea visului.

A legănat lemnul pe genunchi, a preschimbat piatra în soare, în lumină cu ochi de agate. Dăltuind-o, dimineața, piatra i se părea de aur, la amiază de bronz, iar seara de plumb.

Frământând lutul cu solemnitate, îi simțea pulsul, amintirea mamei îi șoptea cântecul de leagăn al munților, doina păsărilor și-a izvoarelor, piatra îi vorbea și, plămădind-o, sprijinea urechea de ea, ecoul pământului împletea liniștea de pace cu soarele.

Din când în când, atingea o emisferă de piatră, o cioplea și în căușul mojarului cu sentimente zărea unul, mai neascultător, era tristețea stelelor, a inimii, a viselor ce dor.

Brâncuși vizualiza sentimentele. Izvoarele ancestrale îl învăluiau, el chema la masa înțelepciunii zeii cărora le citea din ceaslovul veșniciei noastre, misterele erau chemate pe înserate, veneau sfioase, neștirbite, pășeau smerite pe sub portalul îmbrățișării, visele prindeau aripi romboidale având la capete înstelate ceasul nașterii dar și al morții în repetare.

Înfigându-se în oceanul infinitului ca niște săgeți dacice, aripile romboidale, în urcare, rostogoleau ideile spre pământ, doar lumina le săruta și le odihnea în hiperbole de piatră pură. Pietrele să vorbească despre păsări și ape, se împreunau cu apa.

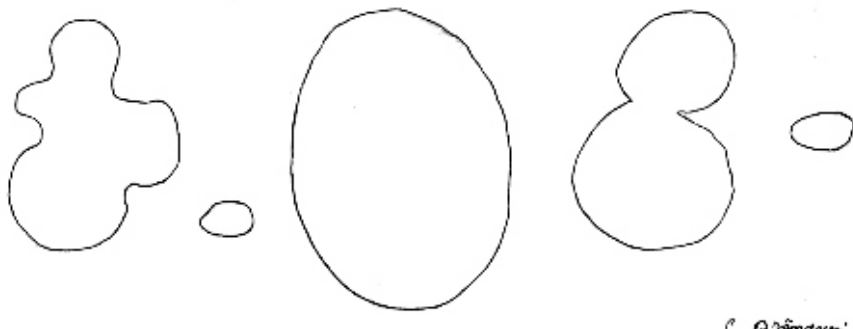
Numai el, Maestrul, le privea în liniște, gândurile lui se intersectau în ucenicia lor iar piatra îl măcina, lutul îl ardea.

În paradisul luminii, magia pietrei luminează templul cunoașterii, șlefuieste cu mugur de lumină cenușul strămoșesc.

Pătrunzând triumfal în lumină, înflorești neașteptat cu Brâncuși, explodezi precum stelele în mirare continuă iar sculptura, plină de elan, ți se descoperă cu vechi origini magice.

Privindu-i opera torci timpul la tâmpla templului și, deodată, lumina te inundă, arzi odată cu stelele și te întrebi, așa, pe neașteptate, cum e posibil să adormi cu capul pe piatră, ea e fermecată și naște idoli.

Ochiul brâncușian nu doarme niciodată, el clipește și ne cheamă la templu; zefirul îl mângâie, dar el poartă pe umeri visele de poleială ale amintirilor de altădată.

Costică OANCĂ**Aforisme**

- Cunoașterea mută îngerul păzitor de pe umăr în inimă. Cine mai crede că îngerul rămâne mereu pe umăr, se înșală.
- Materialismul - gaura neagră în universul gândirii.
- Deșertăciunea - deșertul cât lumea.
- Prietenul la prieten trage.
- Este trist numai cine vine din vis.
- În labirint, nu Tezeu urma firul de aur al Ariadnei, ci firul de aur urmărea pe Tezeu.
- Fără poezi visul nici n-ar exista.
- Trezirea din vis - cea mai de sus cădere.
- Intrând în Valea Plângerii, Făt-Frumos cade, de fapt, de la cea mai mare înălțime, aceea a visului.
- Ferice de cel visat, dar mai ferice de cel care visează.
- Cine n-are nimic de pierdut, are, în schimb, mult de câștigat.
- Iubirea necondiționată e atât de mare, că nu mai depinde nici măcar de cine iubește.
- Adevăratul somn, ca și adevăratul vis, este cel cu ochii deschiși.
- Veșnicia încape în inimă, dar inima nu încape în lume.
- Dragostea este marmura în care noi sculptăm ființele dragi.
- Nemurirea - cea mai frumoasă dintre depărțări.
- Necunoașterea nu e un păcat, ci o pedeapsă.
- Ești altcineva tocmai când te crezi cineva.
- Mentalitățile, prin inerția lor, sunt munții din Apocalipsă, cu care se vor astupa prăpăstiile dintre oameni.
- Bunul gust este sistemul imunitar al ființei noastre estetice, fără de care moartea lirică nu este departe.
- Greutatea omului este în inima sa.
- La pietre privim, nu la apa care trece.
- Cel mai sigur se moare de... grija altuia.
- Cine are dreptate este un om liber.
- Copilul - dreptatea făcută brațelor mamei.
- Se poate merge pe valuri numai unde cerul atinge pământul.
- Sensibilitatea - armătura zidului sufletesc.
- Cunoașterea - scara dintre pământ și cer.
- Singurătatea - întâmplare infinită.
- Raiul - mai mult decât viitorul.
- Poezia este povestea a două personaje: poetul și iubita.
- Răul nu argumentează, ispitește.
- Înserarea - nordul zilei.

Undeva, pe valea râului Magdalena

Când în 1982, lui Gabriel Garcia Marquez i se decerna Premiul Nobel pentru literatură, motivația juriului a fost următoarea: „pentru romanele și povestirile sale în care fantasticul și realul se îmbină într-o bogată lume imaginară ce reflectă viața și conflictele unui continent”.

Există în lumea ficțiunii sale o formă ce coincide cu cea din lumea reală și „această simpatie formală conferă realității de ficțiune congruență, caracter verosimil, autenticitate, impresia de fapt trăit” (Maria Vargas Llosa).

Bunica scriitorului a fost prototipul Ursulei din romanul „Un veac de singurătate”. Casa bunicilor, stranie și uriașă și mereu bântuită de duhuri va reprezenta și ea un prototip pentru universul său literar. A cucerit teritoriile privilegiate ale copilăriei și le-a adus cu mare forță în roman.

Vestea decernării Premiului Nobel pentru literatură se răspândește rapid.

Pe malul râului Magdalena, un stat tropical din Columbia, Aracataca, devine „leagănul care a dat lumii un geniu”. O seară de decembrie va schimba pulsul comunității: Gabito va trece pe la casa părintească.

Bucuria ia diferite forme de manifestare: pe un perete cineva a scris „Astăzi răsună tobele în plantațiile de banane în cinstea ta, laureatule al Premiului Nobel”.

Pe un alt perete, alte cuvinte: „Lui Gabriel Garcia Marquez: Tu ești Aracataca, leagănul care a dat lumii un geniu. Aracataca, capitala mondială a literaturii”.

Guvernatoarea provinciei Magdalena își manifestă bucuria trimițând scriitorului o telegramă: „Ne-ai arătat cine suntem între popoarele lumii, iar noi - în cinstea ta - vom aduce la Aracataca lumină, telefon și alte minuni”.

Treptat, Aracataca se va confunda cu Macondo. Hoteluri, restaurante, străzi, o echipă columbiană de polo, agenții de publicitate, chiar și un pepene uriaș vor primi numele magic de Macondo, ca rod al fanteziei lui Marquez.

De ce Macondo? Un copac care crește în Sierra și care are o coroană ce seamănă cu o pălărie uriașă, a fost numit de negrii africani Macondo. Aceeași denumire o poartă și un vechi joc autohton, după cum și numele unei vechi plantații de bumbac.

S-a născut și un șlagăr, pe care toți îl cântă cu frenezie, iar refrenul e un strigăt ritmat, iar cei ce-l cântă bat cu degetele în masă: „Un veac de singu-ră-ta-te”.

Casa lui Marquez a devenit locul simbol unde s-a produs mărirea și decăderea, unde a început lupta bananelor cu marijuana, cu 100 de ani în urmă.

Totul a început prin cumpărarea de ferme și racolarea de muncitori de către United Fruit Company din Boston, iar Macondo va deveni un boom al bananelor, așa cum unele zone au devenit un boom al arborelui de cauciuc sau al trestiei de zahăr.

Exploatare la sânge și tabieturi mondene: ceaiuri de la ora 5, parfumuri, serate, bancnote de dolari aprinse în locul torțelor. Modelul european începuse să respire în voie: fete ușurate din Paris, oglinzi din Veneția, acordeoane din Germania, dantele din

Belgia. Terifiant amestec: praf de pușcă și arome de parfum, colonialism și carnaval ieftin.

Ziarele vremii notau: „În timpul nopții intrau în rol pistoalele, iar locuitorii din Macondo se duceau repede la culcare”.

Un veritabil acord de sclavagism. Compania înghițea aproape totul, ajungând să stăpânească aproape jumate din Macondo.

Toamna anului 1926 va începe cu o revoltă a bananelor, o primă formă de revoltă din întreaga istorie a Columbiei, o revoltă de masă.

Aproximativ 20.000 de muncitori de pe plantații vor organiza un marș și vor bara căile ferate. Dar vor fi întâmpinați de mitralierele armatei columbiene. Cei morți vor fi îngropați într-o groapă comună. Masacrul de atunci va fi reînviat de Marquez în romanul său. Macondo va rămâne în ruine după ce United Fruit Company îl va părăsi - o ruină pe parcursul unei singure generații.

Tropicele au rămas triste, iar simbolurile cuceririi coloniale mai aminteau de veacul de aur: pavilionul din marmură albă din piața oralului Cienaga, rame aurite, scări de marmură galbenă din interiorul curții unde altădată se servea cafea și cele mai alese lichioruri, scaune și fotolii tip Ludovic al XVI-lea, hamacuri, lustre, fotolii. Sinistră înfățișare a „Noii Veneții”, cum era botezată Macondo: biserici abandonate transformate în imperii ale lilieciilor.

Și totuși, o relicvă a trecutului mai trăia până nu demult. Elvira Rosa Erray, o madame uitată de lume, dar care reprezenta epoca și lumea banilor mulți, nemuncați, lumea luxului. Locuitorii și-au amintit de acest simbol tutelar al trecutului, simbol devenit vrăjitoare, în care copiii aruncă cu pietre, bătrâna apărându-se cu mare greutate.

Mâncarea ei zilnică se reducea acum, când avea venerabila vârstă de 80 de ani, la câte o farfurie de banane fierte, amestecate cu roșii și ceapă.

Un proverb columbian surprindea succint cruda realitate „Sat mic, infern mare”.

Ce a mai rămas în Macondo, după teribilul masacru? Locuitori miraculoși, proroci, comercianți ambulanți, doctori miraculoși, vânzători de iluzii.

Buendia și rudele lui i-au inoculat pe locuitorii provinciei Magdaline cu „promisiuni și nefericire”.

Acum mulțimea își omagiază laureatul strigând „Gabito!”, asemeni argentinienilor care aclamau numele soției fostului președinte Juan Domingo Peron, strigând „Evita!”, sau cum astăzi mai strigă „Maradona!”

Treptat, Macondo revine Aracataca, localitatea oamenilor fără loc de muncă, trăind sub blestemul bananelor, în imperiul marijuanei.

Astăzi Aracataca este satul literar Macondo despre care Marquez spunea: „Iluziile nu se pot mânca - cu toate acestea ele hrănesc”.

Niciodată pe valea râului Magdalena nu va mai exista o reconciliere între banane și marijuana.

Ana STAN-POPESCU

absența mea

cumințită
stau în dreptul catedralei
sprijinind-o în nemoarte.

nici vântul
nu-mi smulge umbra
desenată pe cruce.

uită-te și tu în sus
și lăcrimează
când pătrunzi cu gândul

absența mea...

ai să vezi dragostea

la urma urmei tu mă cauți să-ți fiu de folos
la tăierea vițelului - pune vreascuri
pe cenușa moartă, toarnă stele pe amintiri
și spune în gând cuvântul magic - fără umbră
ai să vezi dragostea zburând ca un șoim
și nu cred că îți dorești mai mult
decât privirea mea liniștită...

“Să-mi purtați cuvintele la urechi ca pe niște cercei”

Nichita Stănescu

„Sensul iubirii”
„Dreptul la timp”
„11 elegii”
„Roșu vertical”
„Necuvintele”
„În dulcele stil clasic”
„Noduri și semne”

Și câte alte semne în calea timpului!

Cine nu a auzit de ele? Și totuși...

Cine nu le-a răsfoit, cine n-a citit din versurile lui, pot să spun că trăiește fără să-și dea seama că s-a născut.

Azi, nu-l voi reînvesti pe Nichita cu atribute omenești, cu toții știind limitele temporale ale existenței sale; azi voi lăsa simbolul Nichita să plutească între noi pentru puțin timp, ca un balon cuminte, plin de cuvinte și necuvinte; îl vom lăsa să ne atingă pe fiecare, nu-l voi demitiza.

Nu voi folosi nici superlative, aș cădea în derizoriu, și aș vrea să vă protejiez și pe domniile voastre, pentru a nu cădea într-o formă naivă de admirație.

Și de ce vă cer, cu amabilitate, să facem acest lucru? Pentru că în poezia lui Nichita Stănescu este foarte puțină biografie, nu are nimic documentar.

Nichita Stănescu și-a trăit în fiecare moment toate vârstele, sau, mai bine zis, și le-a trăit în altă ordine decât cea cronologică, datorită aceluși demon interior care îl îndeamnă mereu spre altceva decât ceea ce se aștepta de la el.

La sensibilitatea înăscută a lui Nichita Stănescu, la inteligența sa se adaugă o însușire care asigură poeziei un realism *sans rivage*. El preia corect sugestia explorându-i expresivitatea lirică. Aș vrea să rețineți că a reformat poezia, dar și alt fapt e demn de reținut.

M-au atras, în egală măsură, poemele marcate de sentimentalism.

Poate n-o să vă vină să credeți că era un alintat, îi plăcea să fie chiar melancolic, iubea, mânca, bea, scria în văzul tuturor, era de un non conformism radical. Originalitatea lui este evidentă.

Unii au catalogat poezia lui de idei antipoezie, alții s-au legat de faptul că se opune tradiției. Exercițiul lecturii nu este obligatoriu. Dacă M. Sorescu a fost un poet explicit și sistematic, Nichita este un poet implicit fulgurat. Mă feresc de apelativele pompoase la adresa lui Nichita. Să-i păstrăm proporția din respect pentru el; pentru faptul că azi, în această expoziție, balonul magic să zboare, să plutească pe deasupra, lăsați-l să vă atingă, dar nu-l atingeți, vraja s-ar topi.

Și, în „Scrisorile de dragoste” ale lui Nichita câteva gânduri cu valoare de premoniție, gânduri.

„El nu va scrie multe cărți, dar cuvintele lui vor fi nesfârșite

El nu se va înălța la ceruri fiind confundabil cu ele”

Va bea vin, va plânge în hohote, va râde din inimă...

Îngerul posomorât s-a uitat la Nichita și i-a zis:

„Eu aș fi vrut să fac din tine un om; iar nu un înger.

De ce mă dezamăgești?”

Trece în fugă un copil și se oprește brusc. Se uită lung la cei doi, Nichita și înger, și spune:

„Mă, voi nu vreți un măr că mie nu-mi mai este foame de el” ...

Eliza ARTENE

Un cântec dulce

Căldura-ți am pierdut-o
și-acum mă tânguiesc
ca toamna care plânge
c-o-nlocuiește iarna...
În ochii cerului mă uit sfârșind o rugă
apoi mă-ntorc în cerul pământesc...
În ochii mei e noapte.
Și-n suflet pe vecie...
M-alină doar tristețea
Și-un cântec dulce, vechi...

(7 decembrie 1997)

Efort inutil

Ai desenat mantie de nopți
Prea grea pentru umerii mei
Să-mi țină de cald
În astă toamnă făr'de temei.
Dar ai uitat să-i strecori
În buzunare
O întrebare
Și câteva șoapte,
Ca-n miez de noapte
Să nu te mai caut
Risipind visului
Traiul său efemer...

(13 octombrie 2000)

Fericire

Ți-am simțit irupând
Fericirea prin palme.
...Plăcută sudoare
cu iz de iubire...
Mâinile tale-s
povești duioase
împrăștiind fiori
peste ființa mea...

Dau glas tăcerilor,
și cu suflet alb
pornesc spre tine
când aerul mă înconjoară
cu liniște de templu.

Ca să nu uite
jocul nostru în tenebre,
brațele tale mă cheamă,
și iubirea ta,
și ochii tăi.

Ți-am simțit irupând
fericirea prin palme...

(15 martie 2001)

Mihail Kogălniceanu în vizită de lucru la Bârlad (1860) - Document inedit

Punem la dispoziție raportul protoiereului Ioan Ghinea, din 22 iulie 1860, care atestă vizita ministrului de interne Mihail Kogălniceanu la Bârlad, unde trece în revistă autoritățile politice, principalele instituții ale urbei, cu excepția protoieriei. Se pot observa preocupările lui Mihail Kogălniceanu care vor fi concretizate atunci când va ajunge în fruntea guvernului. Vizita acestuia a fost pe 18 iulie 1860 iar la 21 iulie 1860 domnitorul Al.I. Cuza trece prin orașul Bârlad, îndreptându-se spre satul Banca, atras de legăturile de familie.

Pria Sfinite Stăpâne!

Luni sara în 18 zile, a curgătoarei luni, domnul Cogălniceanu ministrul interior au venit aicea la Bârlad a doua zi marți până la oara zăci de dimineața, au vizitat toate autoritățile de prin poliție /în afară de protopopie/ precum și gusul, ospitalul, școalele publice, și cazarmile. După care amicul meu, nepierzând timpul, au și invitat pe fimeia ce au venit la Pria Sfinție Voastre, de au mai dat jalbă și ministrul asuprăme.

Și fiind kiemat de domnia sa la casa prefektului, am fost primit bine, mau întreat de împregiurări. Eu în fața a mai multor boeri care asistă în casă /însă fără să fie reklamanta față/ iam arătat verbal; cu amăruntul toate împregiurările drept fără să tăgăduescu ceva, întokmai precum vam arătat și pria Sfinție Voastre. Dom-l ministru au zis, că dacă fimeii nui sau pricinuit boala de la mine, apoi trebui a să da pricina în giudecătoria ka să să de sfârșit reklamațiilor pornite prin cursu giudecătorescu, zicându-mi că deși nam făcut faptă precugetată, și încercarea ne au fost spre binile și liniștea acestor casnici la împreună viețuire, însă tot nau trebuit să urmezu ai amenința câte cu doi bice că după convenții bicul sau rădicat.

Eu iam dat răspuns, că aceasta am urmat spre ai întruni la viețuire, în lipsa altor mijloace de care protopopie este lipsită, însa sara, criticând akta, cu prefektul, ku d.lordache Lambrino, și cu alți boeri, cercetând și despre conduita me, au zis prefektoruli, să mai

ste akta să nu să de în giudecătoria, până să va întoarce în capitală, ka sîngur să răspundă la referatul prefekturii în acel caz, precum va socoti.

Tot atunce, când eram la dom-l ministru miau arătat, că are să trimită instrucții tuturor protoiereilor, cum să urmeze în posturile lor și în viitor când voi slobozi peciuri tinerilor, săi văd sîngur eu în persoană, și pe care îi voi vide nepotriviți cu vîrstă, să nu le dau peciuri până mai întâiu nu voi lua știință de la fizik, că sînt destoinici a să căsători.

Înălțimea sa domnitorul, asară au trecut prin această poliție la satul Banca, și astăzi pornește în capitală. Eu după datorii cu profundă supunire vă comunic știință despre asămenea cestii.

Al Pria Sfinției Voastre

Pria plecat și

supus slugă

Protoiereul dispărțirei a doua a districtului Tutovii

«ss» Ioan Ginea Iconom.

N.276

1860 Iuli. 22

Bârlad

Arhiva Episcopiei Hușilor, *Fond Episcopia Hușilor*, dosar 81/1859, f.28, Pachet 16.

George TUTOVEANU

Povestea lor

Un fluture târziu
Se leagănă pe-o floare,
Sub cerul plumburiu.
Căzut și fără soare.

Pe tot veșmântul lui
Din visuri de bacante,
Polen de aur nu-i,
Nici praf de diamante.

Un dor neisprăvit
L-abate-acum din cale,
S-adoarmă ostenit
Pe veștede petale.

Spre țarmuri de rubin
Vrea gândul iar să-i poarte.
Din Miazănoapte vin
Oftări adânci de moarte...

Povestea lor o știu
Și ce cumplit mă doare!
Un fluture târziu
Se leagănă pe-o floare...

Tălmăcire de C.D.ZELETIN

Leur histoire

Un papillon tardif
Le haut d'une fleur balance,
Sous un ciel plaintif
Et dont le plomb avance.

De ses chasubles d'hier
Et bacchanales folles,
Ni poudre d'or fier,
Ni diamants s'envolent.

Un grand voeu d'infini
Arrête ses ailes pâles,
Afin qu'il dort fini
Sur des fanées pétales.

Il pousse l'intetion
Vers sa falaise rose.
Arrivent à l'horizon,
De Nord, soupirs moroses...

Je sais leur conte qui, vif,
Me perce de sa lance!
Un papillon tardif
Le haut d'une fleur balance...

George TUTOVEANU

Sub cerul Moldovei

Sub cerul Moldovei de-a pururi senin
Mi-e sufletul liber și gândul mi-i clar
Și tainicu-mi zbucium îl simt tot mai rar
Și visul de soare și farmec e plin,
Sub cerul Moldovei de-a pururi senin...

Sub cerul Moldovei de-a pururi senin,
Din munți pân-în zarea cea făr-de hotar,
Tovarăș mi-e vântul nebun și hoinar
Și doina uitată prin codrii de-arîn,
Sub cerul Moldovei de-a pururi senin...

Iar când va fi ceasul să plec dintre voi,
Încet să mă duceți, în carul cu boi,
Pe deal, între plopai scăldați de-asfințit,

Cu-odăjdii de frunze și glasul vrăjit:
Să-mi cânte pe veacuri, fantastic și lin...
Sub cerul Moldovei de-a pururi senin.

Georgiana VÂRLAN

Nicolae Bălcescu

(1819-1852)

Om politic, istoric, gânditor social și scriitor, fruntaș al revoluției române din 1848, Nicolae Bălcescu a intrat și a rămas în istoria poporului și a culturii noastre ca una dintre cele mai de seamă personalități.

Neîmpărțind tendința manifestată de unii istorici și filosofi, în deceniile din urmă, de a singulariza personalitatea și opera lui Nicolae Bălcescu în contextul revoluției de la 1848, cu subaprecierea implicită a altor contribuții în pleiade de oameni politici și intelectuali ai epocii respective, semnalăm, de asemenea, ca deopotrivă extraștiințifice încercările mai vechi sau mai noi de a-l pune în umbră, concentrând prioritar atenția asupra contribuțiilor sale ca istoric, filosof ori economist, și minimalizând pe cele de gânditor politic. Ne întâlnim, în această judecată, cu punctul de vedere al lui Gheorghe Zane care, în prezentarea ediției de opere din 1940, exprima judicioasă opinie după care „concepția primordială a lui Bălcescu este o concepție politică”.

La studii în Franța, Nicolae Bălcescu ascultă lecțiile unor vestiți filosofi, istorici și pedagogi, citește cu interes și aplecare suflătească istorie și literatură, cercetează biblioteci și arhive. Participarea, în țară și străinătate, la ședințele societăților literare și revoluționare („Societatea studenților români”, din Paris, „Frăția”, înființată în 1843, de el, împreună cu Ion Ghica și Christian Tell, „Asociația literară”, din 1845, al cărei secretar a fost), legăturile cu moldovenii și ardelenii, călătoriile făcute prin țară, întâlnirile de la Mânjina lui Costache Negri, colaborarea la periodicele timpului, participarea la „mișcarea” revoluționară organizată de Dimitrie Filipescu, închisoarea, prezența pe baricadele revoluției din 1848 din Țările Române, oferă exemplul unui „stil” al participării la istorie, cum atât de bine s-a spus.

La Paris, la Ville D'Avray, la Hyères, în sudul Franței, în Italia, la Veneția, în Sicilia, la Palermo, în toți anii exilului său, Bălcescu nu și-a întrerupt, nici o clipă, activitatea. Lucrează intens, înfrigurat, stând ore întregi în Biblioteca Regală și în Biblioteca Poloneză din Paris. Ca scriitor, a configurat, prin opera sa, o epocă, un stil, un mod de a gândi literatura în raporturile ei cu istoria. „Românii supt Mihai-Voevod Viteazul”, această adâncă meditație asupra destinului omului în istorie, a rămas, până astăzi, datorită unei înțelegeri complexe a istoricității și unui remarcabil tact artistic în reconstituire, o realizare majoră a literaturii de evocare istorică. Nicolae Bălcescu deschide în istoriografia română o nouă epocă, în primul rând, prin concepția sa istorică, el propunându-și să arate modul în care ar trebui să se scrie istoria.

Posteritatea, se înțelege, s-a grăbit să-l păstreze în memoria sa, mai ales, în ipostaza „martirului”, reținând portretul eroului tragic. Evidențele realității, adică ale bolii, exilului, morții în singurătate, departe de țară, nu pot fi, sigur, ignorate.

O asemenea viață, care-a dobândit, alături de dimensiunea grandioasă a eroicului și pe cea a tragicului, a fost făcută, s-a văzut din acte ale cunoașterii și ale iubirii. Iar, a trăi din cunoașterea și dragostea pentru poporul tău înseamnă a nu muri. Într-adevăr, Nicolae Bălcescu a devenit, firească, un erou, fixat în memoria poporului român, prin datele realului și sprijinul imaginarului. Iar, ca personaj simbolic, instaurat în mitologie, Bălcescu a dobândit și numeroase întrupări literare, care au însemnat de fiecare dată, de la elegia lui Alecsandri, la romanul-frescă al lui Camil Petrescu, prefigurări ale importante probleme a densității semantice a mitului. Dar, imaginea apoteotică a omului și elogiul suprem al faptei lui nu trebuie să se realizeze prin anularea perspectivei realiste și idealizarea exagerată. Mitizând eroii să nu uităm să istorizăm miturile, contemporaneizându-le semnificații, prin respectarea obligatorie a relației dintre istoric și peren. Proiectat prin ce a lăsat în urmă, în durată, Bălcescu a devenit, de ce nu, actual în eternitate.

Sensibilitatea noastră față de tot ce-i înveșnicește chipul și fapta lui Nicolae Bălcescu trebuie considerată, pentru aceste motive, nu numai legitimă, dar și mereu oportună și, poate, deloc exagerată.

Cuta de ispită

Între umbră și soare,
a sărit o floare.
Sângele de vis
din paharul închis
cu petale de fum
se îngână lângă drum.
Cu parfumul vinovat
al lutului curat,
legănat sfielnic,
aplecă feciorelnic.
Și-n seninul deschis,
ca un nimb înscris,
ispita din pământ
caută un sfânt.

[nedată]

Sandu Tudor

(1896 - 1958)

Numele de naștere:
Alexandru Teodorescu.

Alte nume:
Părintele Agaton; Daniil
Tudor, fost stareț al
Mănăstirii Rarău (1953-
1958).

Debut literar: 1925 -
volumul de versuri
„Comornic”.

Materiale oferite cu
multă generozitate de
dl. Silviu Aroneț, din
Vatra Dornei.

Zar

Ce vrei să fii, suflete hoinar?
Alege din piatra zarului clar.
Dă-o de-a dura, să sune pe podea
Ursita, vrerea și inima ta.
Ce vrei să fii: viteaz sau mișel,
calea de-a dreptul sau drumul inel,
apa revărsată fără hotar
sau cremene tare de amnar,
steaua cea mare oglindă pe țară
sau mică firidă sub lumină de ceară,
coardă de arc sau moliciune de lână,
fructul de foc sau hârb de țărână?
Alege și drumuiește-ți zarul din mână.

[nedată]

Stih smerit

Pe râpa rugăciunii, urzită în uitare
Să-ți afli marea schimă a gândului călit.
Și la un schit de vis, pe drumul ocolit
Dintre dezgustul vieții și binecuvântare.

Cu îngerul tău frate, la Locul cel sfințit
S-ajungi să hodonești în blânda răsufare.
Și să-nțelegi în har ce-ți dă spre dezlegare
Cu pustnicesc îndemn, acest stih smerit.

(mai 1955)

Opt săgeți pentru ochiul heruvimului

Năstrapa cea de aur fie sufletul tău,
cărbunele evlaviei, acum e Dumnezeu.
Răsufli-n Rugăciunea cea fără de cuvânt
Și arzi numai din Smirna dorului celui Sfânt
Fără urmă de scrum ajungi la Dumnezeu
Mireasmă este, în duh, inel Numelui Său
Ți-e trupul crug curat de humă biruită
Și sorbi prin “cinci simțuri” Dulceața negrită.

[nedată]

Petruș ANDREI

Șarpele veninos și floarea

„De-ar fi ca să se facă rău în spume,
cu ura mea aș îneca o lume!”
Spunea un șarpe lung și veninos
către o floare cu suav miros.
La rândul-i, blândă dar neiertătoare,
i-a dat răspuns înmiresmata floare:
„Urăști o lume și îți verși veninul
cu viclenie înfingându-ți spinul
Dar ura ta, la rândul-i, naște ură
și viața-ți pierzi, de intri-n bățatură.
Eu intru-n casă-n loc de cinste stau,
lubirea dată în iubire-o dau”.

În viața noastră darul și măsura
lubirea e și niciodată ura.

Tânăra învățătoare și foștii săi elevi

Dumneaei, de bună seamă,
Pentru mulți o să rămână,
Dacă nu a doua mamă,
Cel puțin... întâia zână!

Domnul învățător

M-ai învățat să scriu și să citesc,
Și alte lucruri noi m-ai învățat,
Drept pentru care-acum îți mulțumesc,
Și-ți cer iertare că... nu-te-am uitat!

După 40 de ani în învățământ

Chit că nu i-a fost ușor,
Cu copiii s-a zbatut
Să le facă-un VIITOR,
Și-n PREZENT are TRECUT!

Alteța Sa și râma

Alteța Sa, privind de sus,
A întrebat un preasupus:
Eu, rămă-s, vierme sau gândac?
Supusul i-a făcut pe plac
Și-a spus cu ochii în țărână:
- Nu-i vierme, nici gândac; e rămă!
- Păi dacă-i rămă, ce-i rămâne
Decât să scurme și să rămă?

Așa și fac da-n mintea mea
Un gând anume mă-ncălzea:
Chiar dacă sînt umil, sărac,
Eu munca mea cu drag mi-o fac.
Mi-e traiul ticălos și-anost,
Dar rostul meu e mai cu rost.
Pe când Alteța Sa-n curând
Se va preface în pământ
Și se va trece, eu rămân
Să răm, să scurm și să-l afân.

Vedem mărimi care-ntr-un ceas
Își schimbă slava-n parastas.

Ioan TODERAȘCU

Madrigaluri

Noi, vizavi de profesori

Cei mai mulți, fără-ndoială,
Am trecut, un timp, prin școală,
În schimb, dânsii - nu e șagă -
Au trecut o viață-nreagă!

Școala

Cu plăcere frecventată,
S-ar părea că școala este
O potecă fermecată,
Care duce doar spre CRESTE!

Doar pensia...

Ce tristă-i doamna-nvățătoare,
Că nu primește și-o scrisoare
Din partea celor ce - se știe -
I-a învățat, cândva, să scrie!

Șoarecele politician

Un șoarec, dornic de tain,
Căzu într-un pahar cu vin,
Norocul lui că n-a fost plin.
Bău Chiț Chiț cât ce bău,
Se mai foi, se mai zbatu
Până paharul jos dădu.
Și din paharul cu picior
leși un mare orator:
- Primarul Lup, zicea cu foc,
Nu e decât un dobitoc.
Vulpoiul? E un pișicher,
Cel mai corupt consilier!
Și Ursul, vicele-primar,
E-un îmbuibat și-un panglicar
Iar domnul candidat Motan
E-un imoral și un golan.
El umblă nopțile hai-hui
Și, când îl cați, atuncea nu-i.
Eu, șoarece, așa cum sînt,
Voi da cu dânsii de pământ!

Motanul însă-ntinse gheara
Și-i isprăvi rapid gargara.
Politichia și la noi
Cam are iz de la butoi.

Pitpalacul și vânătorul

Un vânător a prins cu-n sac,
Pe-o miriște, un pitpalac.
- Tu dacă sacul îl desfaci,
Ți-aduc, în loc, alți pitpalaci,
Îl ispiți pe vânător
Vicleanul luda, trădător.

Dar el, cu calm, spre cinstea lui,
Îi spune vânzătorului:
- Eu, poate că, te-aș fi lăsat,
Să scapi, pe loc, nevătămat
De n-aș fi auzit ce spui.
Alt ticălos mai mare nu-i
Ca cel ce-și vinde propriul neam,
Erai scăpat, de n-auzeam.
Acum eu gātu-am să-ți sucesc
Și neamul tău să izbăvesc.

Pe ticălosul dovedit
Nu poți să-l lași nepedepsit.

Ana STAN-POPESCU

aripa cuvântului

o gură de aer ca de poem sare din mine
ca o așchie de metal aburit
în fereastră se văd ochii mei stând în mirare
și-n tăcere aripa cuvântului tu o simți
uitându-se la mine
în timp ce eu caut noaptea lemnului
și noaptea pietrelor de rău cum m-aș căuta pe mine
înfigă-se acest poem în tâmpla de aer ca o așchie
de metal aburit în tâmpla mea
cu toată lumina, cu toată umbra morții din ea...

Rotilele alunecau întruna

Puştoaica întreabă străbunica
paralizată sub gheţari
dacă boscorodeşte în ruseşte
neînţelegând nimic din graiul tremurat.

Mult mai apoi intră la rusă
pleacă neanunţat la ţară
- cură de plămâni, discursurile lui Settembrini -
luase şi Demonii de la vecin
delirau necitiţi prin vitrini
next day părinţii năvăliră
îngrijoraţi de-alteia incurabilă
Baudelaire străjuia noaptea din oglindă
lângă florile prinse-n buchet
adolescenţa cotizase la ruleta sinucigaşilor
şi cu Stavroghin se înţelegea din plin
profesorii vorbeau monologat
se ridicau pe neaşteptate
zgâriau tabla cu unghiile
lipoveni pescuiau la copcă
pe sub bănci fetele se fardau de zor.
lubea căciulile imense din blană
o sanie jinduia dimineaţa
soarele din geamul îngheţat incita
nihilişti comandau ceaiul
Întâlni un poet
trăgând după el o maşină de scris
stătea pe banca înconjurată de zăpadă
înalta cât pereţii odăii
Chagall zbura cu iubita peste coline şapte
limba rusă îi scăpase din mână
cânta la vioară, soldatul necunoscut o căuta de
păduchi
regizorul descărcase camionul
mere roşii se rostogoliră sub tăvălug.

Sirag

Din cer şiragul de mărgelă
cădea pe umeri uneori
sticleau ca şoapta unei stele
mărgelă grele
purtau prin veac eternul sânge

ţi-alunecau după grumaz
mai reci, distante decât moartea
mărgelă grele
luceau frenetic şi cântau
la orişice mişcare-n plus.

Din cer şiragul de mărgelă
se desfăcea în stropi de jar
şi tot suna prin emisfere
un tainic susur de mărgear.

XXX

Întotdeauna m-au impresionat mulajele mâinilor compozitorilor
distorsionate de moarte îngânând recviemul
al pasiunii tumult în priviri împletit cu inteligenţa
iscând strălucire precum notele clapele pianului
deschid casete de bijuterii în timpanele sălilor de concerte
întotdeauna mi l-am închipuit pe Ionesco
planând deasupra convoiului fredonând aiurea
Toţi iubii evoluează în arenă până când vine
un grifon şi-i uimeşte cu aripele lui.

Seninătatea lemnului

Aşa nemişcaţi suntem baluștri
încolo şi încoace ne trec pe dinainte
redingote lucioase, armuri, flori de leandru
încât totul ne pare o piesă de teatru.
Iar când tunetul zguduie casa
de la treapta cea mai de sus
lava revărsă de-a valma
bucăţi de tablouri, statui, umbre
alunecă pe lângă noi covorul roşu
- muget de taur -
iar cei rămaşi în picioare
strigă în cor: Olle!
Stăm ceva mai departe
printre stele şi moarte
de nedezlegat
mâna mea porneşte din mijlocul tău,
feminină, barocă,
braţul tău - izvor îmi şerpuieşte şoldul
capetele se contopesc în spirală
paralele cu drumul nostru - umbra lui
coboară şi urcă pe o tânguire de miel.
Drepti, nemişcaţi
ne sprijinim unul de celălalt
şi numai rareori, când coboară fulger
copilul balustrada
mai cădem în păcat.

De veghe

Ce desenezi acolo
deasupra patului
e demonul tău, poate
vreun duh din sticla cu dopul de plută
de pe covorul zburător.
Forme languroase are
cap de zeităte
ce desenezi acolo
deasupra patului de nisip
e înger, poate
cu ochi închişi
surăde aidoma lui Budha
tu nu zâmbeşti
ci doar zăreşti
când te trezeşti
din vis
braţul figurii desenate
afectiv întins şi-ţi pare că simţi

tresărirea mării calde
sub trupul gol
pe ochiul de apă
deschis interior.

Marele Albastru

Scufunda-m-aş cu totul în şorţul morţii
ce vând fragii vieţii.

Scufunda-m-aş şi nu m-aş mai trezi
decât trăgând cu ochiul
la cel ce veghează din turn de fildeş
înmormântări salubre.

În tinereşti pantaloni cu dungă
plimba-m-aş cu bătrâneţea la butonieră
m-aş duela pentru o grecoaică
şi craniul ei mărunţ ascuns sub şal.

Iubi-m-aş cu paradisul tău
şi-n cimitir marin aş zace încă o viaţă
putrezită, ciugulită de Idei.

Ştreangul l-aş agăţa ca pe-un imens trofeu
rostindu-te cu fosforul oaselor - Poezie!
în matca ta aş arde ca-n arenă - torţă vie!

Scufunda-m-aş cu totul în tine Doamne
- Nu-mi permiţi decât foaia să jertfesc.

Intangibil

Pe metafizica plajă dansăm
plăcerea mi-o cunoşti
tristeţea mi-o evoci
când mă priveşti
secol după secol
retina derulează
cuvinte şerpuiesc prin oase
momâi caraghioase
insinuanta-mi chemare cade din pom
prea coaptă, aburită de har
şobolanul preferat ţâşneşte din genunchi
îmi furnizezi ultimele noutăţi
despre stingerea Universului
lista cimitirelor de prisos
mă-ndrumi prin viaţă ca pe-o oarbă
ce-ascunzi nu voi şti vreodată
în infinitul ochilor tăi
valsăm
îl ducem pe Lucifer
înapoi
în locul cald din cer
Pe platoul dezamăgirilor
încântărilor de o secundă
sardonice ne amestecăm sângele
prin aisbergurile memoriei
când moartea adulmecă şalele tale
o ceată de iubite năvălesc
prin tundră agitate ca renii
când moartea mă curtează
în straie elegante, bărbăteşti
de ceafă îl apuc şi îl sărut
până-i trezesc Dorinţa
Dansând
irascibili
fericiţi
ultimele cuvinte atârână-coliere
ultimele priviri se iubesc şerpeşte
le asfinţeşte pleoapa lui Dumnezeu.

IN MEMORIAM**GEORGE NESTOR**
(1921 - 2003)

George Nestor, unul din Ultimii Mohicani ai Academiei Bârlădene, ne-a părăsit la sfârșitul anului trecut, plecând să ne privească de undeva, de sus.

S-a născut la 18 mai 1921 în satul Chetreni din fostul județ Tutova, într-o familie numeroasă.

A urmat școala primară în satul natal, gimnaziul la Liceul „Codreanu” din Bârlad și Vaslui.

Debutul literar în revista școlară „Vlăstarul”, din Vaslui, în 1940, cu versuri.

Frecventează pentru scurt timp Facultatea de medicină veterinară din București, pe care o abandonează, înscriindu-se la Facultatea de litere și filozofie a Universității din Capitală, pe care o absolvă în 1947.

A fost profesor la Bârlad, unde l-a avut ca prieten pe G.Tutoveanu, devenind membru al „Academiei Bârlădene”.

A colaborat la numeroase reviste literare din țară.

A publicat volumele: **Rața cu mărgelile** (1958), **Puiul ciorii** (1959), **Vodă-Cuza la Hanul Cucului** (1959), **Unde cântă ciocărlia** (1960), **Colinaș Voinicul** (1960), **Cineva scutură cuibul** (1961), **Camionul lui Iliuț** (1962), **Călăreți în zare** (1963), **Flăcări pe apă** (1964), **Omul din parc** (1965), **Copiii și strada** (1969), **Castelul singuratic** (1971), **Elev la 6 ani** (1972), **Bunici, părinți, copii** (1977), **Încotro, fiule?** (1979).

A.B.

EVOCARE

Așa-l descrie George Nestor pe George Tutoveanu când l-a cunoscut: „...era îmbrăcat într-o haină neagră, mai lungă decât știam eu că arată hainele, și cu toate că vremea era călduroasă, purta în jurul gâtului un fular de mătase subțire. Nu-l văzusem până atunci, îl cunoșteam doar după o fotografie în care era îmbrăcat în haină albă și avea o figură semeață. Omul din fața mea arătat altfel, avea chipul surâzător, privirea blajină de parcă m-ar fi știut de mult, statura dreaptă și mai presus de toate era frumos. La vremea aceea

G.Tutoveanu avea 68 de ani și cea mai puternică primă impresie pe care o făcea unui elev de liceu era aceea că i se părea un om frumos. Încă 20 de ani după aceea aveam să înțeleg că la omul acesta frumusețea era totală”

Selecție făcută de Florian Pricop, din „Bârladul odinioară și astăzi”, vol. III, p.454.

Academia Bârlădeană

Revistă editată de Societatea literar-culturală “Academia Bârlădeană”

Colectivul redacțional: Serghei Coloșenco (redactor șef), Simion Bogdănescu, Ritta Mintiade.

Tehnoredactare: Bogdan Artene.

Tipărit la S.C. IRIMPEX S.R.L. Bârlad.

*

Număr apărut sub egida **Consiliului Local Municipal Bârlad**

Cora ANTON

Neliniștea sufletului meu mă obosește, deci STAU, stau gândindu-mă la mine, la ceilalți, la toți și toate.

Sunt calmă? Sunt într-o agitație calmă. Mă zbat ca un pește pe uscat. Îmi caut adâncurile, e prea întuneric și mi-e frică, mi-e frică să simt, să văd și s-aud. Mi-e frică de tot ce mișcă, nu cumva să mă atingă și să mă spulbere. Am senzația ciudată că sunt un morman de cenușă în căutarea disperată a unei urne.

Poate că urma există, dar nu are copac și fiecare pală de vânt îmi spulberă puțin din ceea ce-a mai rămas din mine.

Totul este ars, dar totuși doare cumplit. M-am săturat de durere, m-am săturat de neînțelegerea mea, de existența unui suflet pustiit - se mai poate numi oare **suflet???**

Mă caut prin întuneric cu ochii închiși și palmele întinse.

*

Sufletul tatălui plutește încununându-mi aura, tot ceea ce a fost rămâne latent în subconștientul unui creier obosit, obosit de gânduri, obosit de TOTUL existent în viața monocoloră.

Am nevoie de o pată de culoare. Am nevoie de bucurie, de exuberanța tinereții, de un câmp de mazăre, de pomi înfloriți, de mirosul de lăcrămioare, atât de dragi, atât de candidi.

Mi-e dor de mine, mi-e dor de ceea ce știu că pot simți. Mi-e dor de liniștea sufletului meu, mi-e dor de ființa care sunt când sunt iubită.

Alerg, trecând peste speranțe... ajung și...

... AȘTEPT !!!

*

Mi-e dor, forța pierderii mă trage, mă sfâșie. Din mine iese toată durerea trupului, toată durerea sufletului rămâne. Întreaga ființă țipă, cere, cere lumina, cere echilibrul, cere viața înapoi. Nu mai știu cine sunt, dacă există, dacă durerea este a mea.

Mă lupt să aflu, mă lupt să exist, mă lupt să merg mai departe. Agitația se oprește și **stau**. Stau într-o răscruce de drumuri și m-aștept. Îmi aștept regăsirea care întârzie să apară.

Sunt obosită, mă așez în colbul drumului, praful îmi intră în ochi, în gură, îmi astupă firul vieții. Inima palpăie ca o micuță candelă căreia i s-a terminat uleiul. Sfârșie încet afumând pereții truștii. Imagini din cele mai frumoase îmi invadează mintea. Cu o ultimă forță storc cei doi ochi negri măslinii și candela capătă putere. Mă ridic încet reamintindu-mi treptat cum să merg.

Mi-am ales drumul!

Tradiția publicisticii medicale bârlădene

De-a cursul timpului, din izvoarele istorice, se atestă că în fosta capitală a Țării de Jos a Moldovei, Bârlad, au apărut peste 150 de publicații periodice, număr impresionant pentru un oraș de provincie, ceea ce demonstrează bogata activitate spirituală și culturală. Presa bârlădeană a acoperit o arie tematică întinsă, care reflectă viața și frământările urbei și ale țării, chiar dacă au avut o apariție îndelungată sau uneori scurtă, sau efemeră, cu preocupări politice, literare, medicale, comerciale, pedagogice, istorice, școlare, profesionale, administrative, religioase, filatelice, sportive.

La sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului XX existau în Bârlad 9 tipografii: Tipografia „Unirea”, Tipografia „G. Cațafany”, Tipografia „Română” a librărilor V.D. Vasiliu și Gh. Barbu, Tipografia G.V. Munteanu, Tipografia lui Sigismund Gross, Tipografia Modernă „Gutenberg”, condusă de S. Segell și H. Stein, Tipografia Comercială a lui C.D. Lețcaș, Tipografia lui C.D. Lupașcu, Tipografia lui M. Budușteanu, Tipografia Peiu.

* **STATUTUL FUNDĂRII ȘI ADMINISTRĂRII NOULUI SPITAL DIN URBEA BÂRLADULUI 1870** - cea mai veche publicație medicală din Bârlad, tipărită la Tipografia Asociațiunii „Unirea”. Statutul este precedat de „darea de samă a comitetului însercinat de obscuri orașenilor cu lucrările pregătitoare fundării spitalului”.

După enumerarea etapelor de inițiativă (care datează din anul 1867, când Dr. Constantin Codrescu lansează ideea construirii unui nou spital, sprijinit de Preotul Sofronie Vârnav) se inseră date despre activitățile comitetului cu referire la documentație și la strângerea de fonduri. „La 18 August se primesc socotelile beneficiului ce au rezultat dela reprezentarea teatrală de la 17 Maiu dată de domnul M. Millo cu trupa sa”. Preparativele efectuate denotă multă stăruință și seriozitate din partea comitetului. În paginile publicației este și decretul Regelui Carol I (Nr. 789 din 9 Maiu 1870), prin care este aprobat statutul pentru transformarea și mărirea Spitalului „Elena Beldiman”.

* **PALODA** (diar al intereselor generale) apare la 5 februarie 1881 și, timp de 27 de ani, până în 1908 a avut ca scop “să predice adevărul și să distingă abuzul și nedreptatea”. Proprietarul tipografiei, G. Cațafany, și poetul George Tutoveanu au creat un climat literar în Bârlad și paginile ziarului.

Ziarul a găzduit un ciclu de articole intitulat “Cauzele maladiilor”, în anul

1886, scrise de dr. Billitz, viceconsul austriac la Bârlad.

Fondator al ziarului a fost Prof. Ștefan Neagoe. Partea literară a ziarului a fost susținută de George Tutoveanu, G. Bratu, C. Muche și Maria de la Banca (pseudonimul lui C. Hamangiu), Corneliu Moldovan și A. Mândru.

* **COMPENDIU DE IGIENĂ GENERALĂ ȘI APLICATĂ PENTRU TOATE ȘCOALELE PUBLICE DIN ROMÂNIA**, în 1880 (Premiul Academiei Române) a dr. Constantin Codrescu, membru al Societății de Medicină, tipărit în 1880 la „Unirea”.

* Publicația **SAMA GENERALĂ A EPITROPIEI SPITALULUI BÂRLAD ȘI ELENA BELDIMAN** apărea în 1880 (- 1896) pentru perioade cincinale, practic un raport interesant administrativ.

Din 1901, publicația a purtat denumirea **DAREA DE SEAMĂ A EPITROPIEI SPITALULUI BÂRLAD ȘI ELENA BELDIMAN**.

* În 1891, Dr. Th. Cherchez, împreună cu Dr. Cristofor Mogârdici, scot de sub tipar **ANALELE SPITALULUI BÂRLAD ȘI ELENA BELDIMAN**, adevărate rapoarte științifice asupra patologiei întâlnite. Publicația și-a întins existența până în 1898, când și-a modificat titlul în **ANALELE MEDICALE ALE SPITALULUI BÂRLAD ȘI ELENA BELDIMAN**, continuând până în 1913. Tipografia Cațafany.

* Prima revistă medicală la Bârlad a fost **PROGRESUL MEDICAL**, care apare la 1 martie 1912 (se cunoaște un singur număr).

* La 25 martie 1912, sub direcția dr. H. Friedman, apare revista **CURIERUL SĂNĂTĂȚII**, în special pentru interesul populației, deci cu rol educativ medical. Ziar lunar, abonament anual 2 lei, un număr gratuit. Apare la Tipografia C.D. Lupașcu, cu subtitlul „Ziar care va interesa pe toți acei ce țin la sănătatea lor, în special pe săteni”.

* **ÎNSEMĂNĂRI MEDICALE** (1932-1938) revistă progresistă, de propagandă și îndrumare medicală, elaborată de un colectiv de iluștri medici: Gh. Plăcinteanu, Al. Lambescu, Traian Mironescu, C. Diacu, S. Herșcovici, Dan Duda, O. Bienstock, Gr. Iamandi, I. Wainfeld, cu concursul medicilor din Iași, București, Galați.

* **PAGINI MEDICALE** (1945-1947) revistă lunară de chirurgie și medicină generală, având ca fondatori pe entuziaștii medici bârlădeni Gh. Tomoșoiu, Oct. Botez, Eug. Nichita, Marcel Vainfeld, Marius Ursu, A. Dimitriu, I. Graur, S. Naftalis, S. Herșcovici și A. Vasilescu. Colaboratori de onoare figuiau universitari din Iași, Cluj și București: Elena Pușcariu, Gh. Plăcinteanu, Vladimir Buțureanu, Eugen Aburel, Oscar și Elena Franche, I. Isac, Em. Crăciun, Iuliu Nițulescu, V.M. Plătareanu, I. Stoica, P. Brânzei, P. Balmuș, G.G. Chipail, G. Butoianu, V. Costea, M. Diaconescu, Gh. Chișleag, C. Lazăr, M. Munteanu, I. Niculescu, C. Strat, Oct. Troianescu, C. Zosin și alții, precum și colegii medici colaboratori din Ploiești, Brăila, Galați, Tecuci, Ineu, Vaslui.

* **PAGINI MEDICALE BÂRLĂDENE**. Sub auspiciile redacției „PĂRERI TUTOVENE”, Dr. Nicolae Botezatu reînnoadă tradiția publicistică medicală la Bârlad și, pe 7 aprilie 1998, editează primul număr al publicației, cu concursul corpului medical bârlădean și al Colegiului Medical din Județul Vaslui. Publicația și-a găsit o meritată audiență în lumea medicală românească din țară și de peste hotare (Germania, Franța, Elveția, Moldova, Israel, Canada, SUA, Australia), cu concursul dezinteresat al colaboratorilor din toate centrele medicale universitare din țară și al colegilor medici din foarte multe orașe ale lumii.

Nichita Stănescu

Simfonia destinului

- continuare din pag.3 -

Privind de la înălțimea credinței în Dumnezeu, asupra lumii din jur, Nichita Stănescu conchide: „Copacii există numai în măsura în care eu îi gândesc. Eu nu văd copacii când merg pe stradă, i-am văzut numai o singură dată în viața mea și de atunci, de câte ori merg pe stradă, ei se pun automat la locul unde-i văzusem prima oară”, iar în poemul **Enghidu**: „Ceea ce nu e, fără de margini este”.

Cât despre oameni, „din punctul de vedere al aerului”, aceștia sunt „păsări nemaîntâlnite, / cu aripi crescute înlăuntrul / care bat, plutind, planând, / Într-un aer mai curat - care e gândul” (**Laudă Omului**, vol. „O viziune a sentimentelor”). Cu astfel de „aripi crescute înlăuntrul” oamenii pot migra o singură dată către primăvara altui pământ, aici avându-și sălaș provizoriu, precum zice versul eminescian: „Numai omu-i schimbător / Pe pământ rătăcitor”.

Omul stănescian simte amenințarea realității concrete, realitate care „dă - după spusele poetului - o aparență foarte dură de «a fi»”. În această situație, susține el, „limba, vorbirea, cuvintele sunt un fel de arce ale lui Noe”. Este aceeași amenințare a lumescului cu orice preț, a lumii comune, care a torturat mult la vremea sa și sensibilitatea întâiului stătător în ale poeziei: „Iar în lumea cea comună - zice acesta - a visa e un pericol”, lume în care „urechea te minte și ochiul te-nșală”, spre deosebire de lumea-arhetip fără urmă de pervertire, „lume ce gândea în basme și vorbea în poezii”.

În acest hățiș de tentații omului i se întinde o mână nevăzută, este strigat pe nume chiar, fie și prin bunătatea unui răsărit de soare, fie prin cuvinte ca acestea: „O, vin odorul meu nespul / Și lumea ta o lasă”, ori „Schimbă-te în cuvinte, repede cât mai e timp”, ca să nu mai vorbim de cele adresate direct de către Dumnezeu însuși prin intermediul Bibliei: „Iată, Eu stau la ușă și bat. Dacă aude cineva glasul meu și deschide ușa, Eu voi intra la el”. Aceste din urmă cuvinte figurează pe frontispiciul **Simfoniei Destinului** de Beethoven. Sens lângă sens, chemare lângă chemare și laudă lângă laudă.

Așadar îngerul de Nichita, numit Daimonul, zice: „Schimbă-te în cuvinte, repede cât mai e timp!” („Daimonul meu către mine”).

După aceste lovituri la ușa inimii, pe care le-am auzit și în muzică, adevărate descărcări de energie divină, după acest imperativ categoric al salvării omului din efemer și derizoriu, chemarea din slăvi a omului se umanizează, se constituie într-un legato al conlucrării om-divinitate hărăzit să ne marcheze pentru totdeauna modul

nostru de a gândi și a simți.

Poate aceeași intimă conlucrare, același urcuș spiritual l-a avut în vedere și Pascal când zicea: „Doamne, de nu te-aș fi găsit, nu te-aș fi găsit, nu te-aș fi căutat”.

Destinul omului este ca el să cunoască adevărul și, cunoscându-l, să devină liber, capabil să deosebească binele de rău și, în felul acesta, să ajungă la izvorul de unde a purces.

În **Elegia a opta**, „Hiperboreeană”, Nichita Stănescu găsește același răspuns la amenințarea cu focul - transfigurarea, trecerea grabnică în spirit: „Ea mi-a spus atunci, văzând lucrurile fixe ale alcătuirii mele: Aș vrea să fugim în HIPERBOREEA și să te nasc viu”.

Hiperboreea, ținut de acolo de rațiune; Hiperboreea este tristețea poetului care „aude/ nenăscuții câini/ pe nenăscuții oameni cum îi latră” (Cântec, vol. „Dreptul la timp”).

Lumea pe care poetul o contemplă din afara ei, cum spuneam, de la înălțimea credinței în Dumnezeu, ca pe „singurul loc tragic”, este lumea comună, lume care „are nevoie din când în când să plângă”. Într-o astfel de lume condiția poetului, implicit a omului, este aceea a soldatului care mărșăluiește mereu spre fronturi inamice întru apărarea marii patrii care este VIAȚA; „Soldatul mărșăluia, mărșăluia, / mărșăluia/ până când până la genunchi/ piciorul/ i se tocea, i se tocea, i se tocea/ până când/ trunchiul/ până la coaste/ i se tocea, i se tocea/ i se tocea/ până când până la sprâncene orbea/ orbea, orbea/ până când/ părul lui iarbă neagră era, iarbă neagră era, iarbă neagră era./ Un cal alb venea/ și o păștea, și o păștea, / I-ha-ha, i-ha-i-ha” („Tocirea”, vol. „Opere imperfecte”).

Și cum era să nu fugi în Hiperboreea dintr-o lume a singurătății în care nu mai există nici o urmă de zeu, adică tocmai invers de cum ne propune poetul în „Elegia a doua, GETICA” (Închinată lui Vasile Pârvan): „În fiecare scorbura era așezat un zeu./ Dacă se crăpa o piatră, repede era adus/ și pus acolo un zeu./ Era de ajuns să se rupă un pod, / ca să se așeze pe locul gol un zeu...” ș.a.m.d. Se face aluzie aici la legea universală a cauzalității sau, altfel spus, se exprimă ideea că înaintașii noștri, pentru tot ce se întâmpla în jur, laudau pe Dumnezeu.

În contrast cu aceasta, cenușul existențial străbate în poezia HIEROGLIFA din vol. „Epica Magna”:

„Ce singurătate să nu înțelegi înțelesul/ atunci când există înțeles, / Și ce singurătate/ să fii orb pe lumina zilei, / și surd, ce singurătate, în toiul cântecului./ Dar să nu-nțelegi/ când nu există înțeles/ și să fii orb la miezul nopții/ și surd când liniștea-i desăvârșită/ o, singurătate a singurătății!”.

Fiorul metafizic și nota de inefabil nu au fost niciodată, poate, atât de aproape de sufletul omului ca în poezia de dragoste a acestui neasemuit poet.

Din tot universul liric stănescian este suficient să amintesc doar despre toamnă, anotimpul poeziei, ca fiind indispensabil tristeților noastre, cât și despre umbra iubitei, care devine nemuritoare atunci când se apleacă protector peste inima poetului: „A venit toamna, acoperă-mi inima cu ceva, / cu umbra unui copac sau mai bine cu umbra ta” („Emoție de toamnă”, vol. „O viziune a sentimentelor”).

Și așa, imensă, pasărea se desprindea după o clipă de ramul care-o nchipuise. Și ninge pe drumul ce duce grăbit spre moarte.

Costel CODREANU

Satul

Un urlat din piatră se aude
E doina ce-n suflet îți pătrunde
Cântată de semeni, din adâncuri,
De multe veacuri ce străbat pământuri.

E jale afară, domnește amurgul,
Dispare mireasma, se-ntrezărește târgul,
Din două văi se face cărare,
Eterna virtute, tu mergi cam agale,

Apare un nor pe cerul senin,
Vreme căinoasă, de luceferi plin,
Se dezbracă ținutul de flori,
Iarna afară îți cam dă fiori.

Lume

Mă enervează lumea, vorbesc numai prostii,
Văd numai bani, destine și-avuții,
Se creează un vid puternic în mintea lor,
Umblă ca roboții, nu au nici un viitor,

Nu au orizonturi, nu au perspective,
Vor să conducă, dau numai directive,
Caută excepții, refugii și efecte,
Se găsesc în litigii, vicii și defecte.

Îmbogățirea e mărteful cuvânt primordial,
Sărăcia mai mereu le bate în geam,
Fug de depresii, se cred inteligenți,
Își cântăresc averea și o ascund în genți.

Râd de amarul fiecărui necăjit,
Visează țări străine, viața nu e mit,
Păcat că odată eram ospitalieri,
Dar modernismul ne transformă în zilieri.

Fractalii și matematica

Secolul XX a fost unul glorios pentru matematică. Tot ce era cercetare științifică apela la matematică și s-a creat credința că o cercetare științifică este cu atât mai validă cu cât este fundamentată matematic.

Wigner observa în 1960: „În științele naturale limbajul matematic se dovedește eficace dincolo de rezonabil... matematica este un cadou minunat pe care noi nici nu-l înțelegem, nici nu-l merităm”!

Structuralismul realizat în matematică în prima jumătate a sec.XX a condus la o perfecționare logică a construcției matematice care a avut însă cel puțin două consecințe:

a) **Rigoare** în aplicarea matematicii în diferite domenii și o implementare a structuralismului în discipline matematice.

b) O dezvoltare a teoriei de dragul frumuseții sale, lucru criticat de anumiți vizionari privind viitorul matematicii.

Astfel, edificiul superb care este matematica sec.XX este luat în vizor de către aceștia și apar observații de genul:

H.Lebesque: „Matematica fiind un limbaj poate servi nu numai la informare dar și la deducere”!

Sau Dirac: „Matematica este prea perfectă și cu cât o teorie este mai perfectă, cu atât natura n-o folosește”.

Unul din cei mai reprezentativi ai noului spirit privind matematica este Benoît Mandelbrot. El este atât de important privind noile teorii încât voi da câteva date biografice.

S-a născut într-o comunitate evreiască la Iaroslava, în Polonia, în 1922. Datorită curentului naționalist ce se înființase, familia pleacă în Franța și ca urmare face studiile liceale și universitare la Paris. În timpul războiului pleacă în SUA. A lucrat inițial la Bursa din Boston, apoi s-a încadrat la I.B.M. prin anul 1960 și apoi la universitatea Harvard.

A primit „Barnard Medal for Meritorious Service to Science” în 1985 pentru lucrări în geometria fractală.

Ce sunt fractalii?

Benoît Mandelbrot, și nu numai el, observă că matematica clasică, atât de utilă științei, are totuși fisuri de construcție. În natură frumoasele și perfecte obiecte geometrice: plan, cub, sferă, con, cilindru etc. se întâlnesc doar în construcțiile arhitecților.

Arborii, florile, coastele mărilor, norii, galaxiile nu sunt obiecte ale frumoasei geometrii euclidiene!

De asemenea, variațiile prețului mărfii în timp, fenomenele sociale, viețile imperiilor, toate acestea pot fi surprinse de matematica exactă, ci vor fi studiate cu ajutorul fractalilor.

Mandelbrot spune, în articolul „Propos a bâtons Rompu” (1992), că două au fost sursele inspirației sale, exceptând mulțimea de funcții rebele, care, în perioada 1875-1925, invadau frumoasa grădină matematică.

a) O lucrare de George Kingsley Zif în care își propusese să stabilească o anumită regularitate statistică în frecvența cuvintelor dintr-un discurs.

b) Lucrarea unui „mare excentric” englez, Lewis Fry Richardson, care se interesa printre altele de lungimea litoralului englez și constatând că folosind diferite hărți ale Angliei, obținea rezultate diferite!

A urmat apoi și o experiență proprie de viață: la Bursa din Boston a avut misiunea ca, urmărind evoluția prețului bumbacului timp de circa 100 ani, pentru care exista evidența la Bursă, să prevadă evoluția acestuia.

A constatat că este imposibil!

Peste câțiva ani, în 1960, la I.B.M., a fost atașat echipei care studia zgomotele (redondanța) ce apar în transmisia semnalului electric.

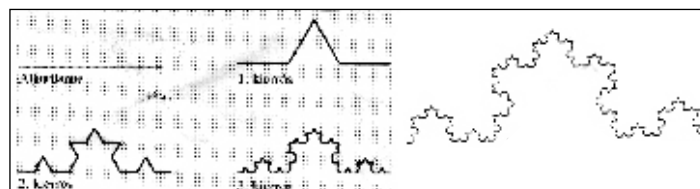
El a observat că evoluția acestuia este analoagă prețului bumbacului și, deci, imposibil de prevăzut evoluția. Soluția propusă de Mandelbrot a fost schimbarea tehnologiei.

Astfel își fac loc în preocupările lui studiul fractalilor, de care de altfel se vor ocupa și alții.

Aceste noi construcții matematice își au originea în „funcțiile rebele” ale anilor 1875-1925, despre care aminteam și istoria a reținut numele unor matematicieni care au imaginat asemenea funcții: Cantor, Peano, von Koch, Lebesgue, Serpinski, Brown etc., aceste construcții au fost numite de Mandelbrot **fractalii artificiali** și a generat lucrarea sa din 1982, „Geometria fractală”.

Să dăm un exemplu de asemenea fractal: Curba lui von Koch.

Aceasta se obține astfel: Fie un segment 1) $AB = 1$; 2) Îl împărțim în trei părți egale, suprimăm mijlocul și construim un triunghi echilateral fără bază; 3) Repetăm construcția pe fiecare din cele 4 segmente, ș.a.m.d.

- Cazul general conduce la curba lui von Koch.

- Considerând și curba simetrică se obține Fulgul de zăpadă!

- Se observă **rolul calculatorului** în obținerea curbei fractale.

Generalizând, fractalii presupun:

a) Procese iterative, perturbate de „Bătaia aripii unui fluture” așa cum sugestiv se spune în „Jurassic Park”.

b) Obiectele fractale suferă transformări prin **similitudine** amplificându-se sau miniaturizându-se.

c) Foarte importantă și caracteristică este **dimensiunea fractală**, de regulă **fracționară**, spre deosebire de obiectele geometriei euclidiene care au dimensiuni exprimate prin numele naturale.

Dar fractalii se întâlnesc în studiul unor fenomene foarte diverse.

De exemplu, în 1968 B.Mandelbrot a studiat împreună cu un hidrolog modelele tradiționale ale variației apelor Nilului și au descoperit că fluctuația este un fractal, redat de o funcție creată de B.Mandelbrot, lucru sugerat și de Biblie - 7 ani slabi și 7 ani grași.

Cercetările în domeniul fractalilor au luat o mare amploare în ultimul deceniu.

Vrem să remarcăm un asemenea seminar organizat în 1996 de către universitatea Paris VII, pe tema dimensiunea Hausdorff, care are o strânsă legătură cu dimensiunea fractală și care a fost un pretext pentru prezentarea unor lucrări din studiul fractalilor. Comunicările prezentate au fost de o diversitate a domeniilor impresionantă: matematicieni, fizicieni, chimiști, biologi, astronomi, biofizicieni, biostatisticieni.

Am rămas plăcut surprins când am observat că multe comunicări făceau ample bibliografii la lucrări ale unor străluciți matematicieni români: Ciprian Foaș, Petru Constantin, R.Temaru care lucrează în universități din SUA.

Cu satisfacție remarc faptul că și la Bârlad s-a înfiripat un cerc interdisciplinar de studii în domeniul fractalilor la Școala generală nr.1 și prof.Daniela Tamaș de la această școală întrezărește posibilitatea ca fractalii să-și găsească aplicabilitate în didactică și, în particular, în docimologie.

În sfârșit, dacă ar fi să stabilim relația dintre Matematică și Teoria fractalilor, împreună cu B.Mandelbrot, relația nu este nici de descendență, nici de frăție, ci mai curând dintre veri.

Facem această mențiune pentru ca și cei care nu agreează matematica foarte tare să se apropie de fractalii!

Bibliografie selectivă:

Benoît Mandelbrot: „Propos à bâtons rompus” (1996).

Benoît Mandelbrot: „Les objets fractals” (1986)

J.Chanu: „Irréversibilité et flèche du temps” (1996).

Jean Pierre Kahant: „Préface a „Séminaires Hausdorff” (1996).